

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ІНФОРМАЦІЇ ТА
РЕГІОНАЛЬНИХ СТУДІЙ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувачка випускової кафедри

Ніна РЖЕВСЬКА

« 20 » 12 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 291 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ СУСПІЛЬНІ
КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
«МІЖНАРОДНА ІНФОРМАЦІЯ»

Тема: «ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЧИННИК СТРАТЕГІЇ «М'ЯКОЇ СИЛИ» В
КРАЇНАХ СХІДНОЇ АЗІЇ»

Виконавець: здобувачки вищої освіти 2 курсу, 208 М групи, Хоменко Вікторія
Русланівна

Керівник: кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій Мороз Андрій Сергійович

Нормоконтролер:

(підпис)

Андрій МОРОЗ

КИЇВ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО КОНЦЕПЦІЇ «М'ЯКОЇ СИЛИ»	
1.1. Теоретичні та методологічні засади концепції «м'якої сили».....	
1.2. Становлення «м'якої сили» як елементу зовнішньої політики	
1.3. Інформаційні компоненти та механізми концепції «м'якої сили».....	
РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ СТРАТЕГІЇ «М'ЯКОЇ СИЛИ» В КРАЇНАХ СХІДНОЇ АЗІЇ	
2.1. Передумови становлення «м'якої сили» країн Східної Азії	
2.2. Інституційний аспект реалізації «м'якої сили» в країнах Східної Азії	
2.3. Інформаційний характер стратегії «м'якої сили» країн Східної Азії	
РОЗДІЛ 3. ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ «М'ЯКОЇ СИЛИ» КРАЇНАМИ СХІДНОЇ АЗІЇ	
3.1. Американський вектор «м'якої сили» країн Східної Азії	
3.2. Європейський вектор реалізації «м'якої сили» країн Східної Азії	
3.3. Вплив стратегії «м'якої сили» на сценарії розвитку відносин Японії та України	
ВИСНОВКИ.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	

ВСТУП

Актуальність теми. У нинішній міжнародній обстановці роль інформаційного чинника значно зростає, оскільки сучасний світ стрімко змінюється під впливом розвитку інформаційних технологій, та як наслідок, – глобальної конкуренції за економічне та політичне лідерство.

Зміни, що відбулися у світі наприкінці ХХ - початку ХХІ ст., стимулювали пошук нових теорій, здатних пояснити дійсність, призвели до необхідності переосмислення поняття влади, владних ресурсів та розробки сучасних технологій, застосування яких дозволяє акторам успішно брати участь у геополітичній конкуренції. Ці зміни призвели до появи концепту «м'якої сили», що виник у 1990 р. у США в рамках неоліберальної теорії міжнародних відносин та з часом міцно укорінився в політичному та політологічному дискурсах.

В даний час концепт «м'яка сила» є досить популярним у наукових колах різних країн, ведеться активна робота з його теоретичної та практичної адаптації. Концепція «м'якої сили» та її реалізація в країнах ЄС та США вже достатньо глибоко досліджена різними авторами, проте в країнах Східної Азії дана тема ще не вивчена, тому цікавим є те, як держави, що належать до Східноазійського регіону (Японія, Китай і Південна Корея) інтерпретують концепцію «м'якої сили», що є американською за своїми витоками. За основними гравцями Сходу та їхніми діями на міжнародній арені уважно стежить увесь світ, їхня зростаюча роль у світовій політиці змушують з особливо пильною увагою стежити, які інформаційно-комунікаційні технології, що відносяться до сфери «м'якої сили», використовують дані країни.

Метою дослідження є виявлення способів та особливостей використання інформаційного чиннику стратегії «м'якої сили» в зовнішній політиці країн Східної Азії.

Для досягнення мети були поставлені наступні **завдання**:

- розкрити теоретичні та методологічні засади концепції «м'якої сили»;
- визначити етапи становлення «м'якої сили» як елементу зовнішньої політики
- дослідити інформаційні компоненти та механізми концепції «м'якої сили»;

- визначити передумови становлення «м'якої сили» країн Східної Азії;
 - визначити інституційний аспект реалізації «м'якої сили» в країнах Східної Азії;
 - розкрити інформаційний характер стратегії «м'якої сили» країн Східної Азії;
 - охарактеризувати геополітичний вимір реалізації стратегії «м'якої сили» країнами Східної Азії;
- розробити сценарії розвитку відносин Японія-Україна через вплив стратегії «м'якої сили».

Об'єктом дослідження є «м'яка сила» країн Східної Азії.

Предметом дослідження є роль інформаційного чинника стратегії «м'якої сили» країн Східної Азії у відносинах з іншими державами.

Методи дослідження. Для реалізації мети й завдань дослідження використовувався комплекс методів, зокрема: теоретичний аналіз літературних джерел з теми дослідження, аналіз нормативних документів, структурнофункціональний, який розкриває систему основних методів, інституцій та напрямів впровадження «м'якої сили» як інструменту зовнішньої політики держави; порівняльний, який використовувався для зіставлення двох і більше об'єктів (держав, інституцій, структур тощо), виділення у них загального та різного з метою класифікації та типології; SWOT-аналіз, який був використаний для виявлення сильних та слабких сторін, а також загроз та можливостей реалізації стратегії «м'якої сили» Китаю в США; метод побудови сценаріїв був використаний для побудови моделей ймовірного розвитку подій відносин Японії та України через вплив стратегії «м'якої сили».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних інформаційних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО КОНЦЕПЦІЇ «М'ЯКОЇ СИЛИ»

1.1. Теоретичні та методологічні засади концепції «м'якої сили»

Відповідно до основоположника концепції «м'якої сили» Джозефа Ная, «м'яка сила» держави ґрунтується на трьох основних джерелах: культура, що містить в собі аспекти, привабливі для інших, політичні цінності, якщо держава не тільки просуває їх на міжнародній арені, а й сама живе керуючись цими принципами, а також зовнішня політика, у разі коли вона визнається законною та має моральне право [16]. Від того, наскільки ефективно відповідатиме джерела наведеним вище умовам, буде залежати можливість отримання сприятливих результатів концепції «м'якої сили» [10].

Існує декілька підходів до феномену «м'якої сили», які за своїм змістом та спрямованістю різняться залежно від розуміння сутності концепції «м'якої сили» та конкретних практичних механізмів впливу цього виду сили.

Так виділяється реалістичний підхід, в рамках якого ресурс «м'якої сили» держави розглядається через призму реалістичних принципів, основними із яких є фокус на державах, їхніх стратегічних інтересах і раціональності [25]. Одним з авторів, який зробив значний внесок у розуміння реалістичних підходів до «м'якої сили», є Джон Міршаймер (видатний американський політолог і письменник). Міршаймер аналізує реальність міжнародної політики з реалістичної точки зору, зокрема у своїй книзі «The Tragedy of American Diplomacy» (Трагедія американської дипломатії) автор визнає важливість «м'якої сили» та зазначає, що «м'яка сила» повинна використовуватися для підтримки стратегій «жорсткої сили» для забезпечення державної безпеки та впливу [27;80]. Подібне розуміння не враховує основну особливість концепції Джозефа Ная, а саме обов'язкова присутність привабливості у засобів та рушійних механізмів «м'якої сили».

Виходячи з цієї ознаки «м'якої сили» держави виділяють ще впливовий підхід. Тим самим за наявності такої здатності суб'єкт стає володарем «м'якої сили». Як

слабка сторона даного підходу в теорії міжнародних відносин відзначають певного роду розпливчастість оскільки в його рамках не дається чіткого роз'яснення яким чином діє механізм впливу одного суб'єкта на інший [25].

Технологічний підхід до «м'якої сили» досить поширений, де «м'яка сила» постає як сукупності практик і технологій впливу суб'єктів на об'єкт. Дана позиція також не враховує фактор обов'язковості наявності привабливої суті у подібних технологіях і практиках, що також розходиться з класичним підходом Джозефа Ная [2].

У рамках комунікативного підходу «м'яка сила» розглядається як сукупність комунікативних технологій та каналів. Механізм впливу «м'якої сили» пояснюється як застосування технологій створення унікальної та привабливої «упаковки» для інформаційного повідомлення, що дає можливість доставити меседж цього повідомлення цільовій аудиторії. Доставка меседжу – мета комунікації у рамках «м'якої сили» [25].

Досить важливе місце займає дискурсивний підхід до «м'якої сили». «М'яка сила» складає сукупність інструментів впливу, до яких відносять інтелектуальні патерни, привабливі ідеї та символи, спокусливі візуальні та аудіальні образи, а також когнітивні спокуси та дискурс [25]. Класична концепція Джозефа Ная містить найважливішу ознаку – наявність у держави об'єктивної привабливості, у цьому плані дискурсивний підхід передбачає, що привабливість виробляється у дискурсі за допомогою привабливих образів і додаткових сенсів [5].

Конструктивістський підхід розглядає «м'яку силу» як побудова сенсів, цінностей, ідей, а також формування сприйняття та ставлення аудиторії до суб'єктів та об'єктів «м'якої сили» [50].

Тим самим «м'яка сила» в сучасних умовах реалізується через конкуренцію інтерпретацій подій світової політики, а дія в рамках «м'якої сили» має привабливість. Це розуміння відповідає концепції Джозефа Ная, його ключовою ознакою та обов'язковою вимогою [5].

Усі зазначені підходи до категорії «м'якої сили» так чи інакше носять вузький характер і зводять поняття, що розглядається, до окремих сторін і аспектів, і не дають

повного уявлення про це досить складне і об'ємне явище. У цьому плані вони поступаються закладеному Джефом Найєм класичного підходу.

Нарешті визначальне місце в теорії міжнародних відносин займає класичний підхід щодо розуміння феномену «м'якої сили», він є логічним продовженням концепції Джозефа Ная. Прихильники даного розуміння виходять із наявності у суб'єкта «м'якої сили» привабливості як обов'язкової умови, за цієї реальної та об'єктивної, а не умовної або штучно сконструйованої. Відповідно за наявності якості привабливості у суб'єкта впливу, відповідні об'єкти впливу поділяють його погляди і добровільно приймають його позицію. Це дає можливість державі, яка застосовує «м'яку силу», здійснювати свої дії і домагатися від інших аналогічних бажаних нею дій [12].

Відповідно до цього «м'яка сила» в рамках класичного підходу є комунікацією із зарубіжними суспільствами, в результаті якої держава-суб'єкт отримує вплив над державою-об'єктом як результат добровільного вибору об'єкта на користь суб'єкта, заснованого на наявності у суб'єкта об'єктивної привабливості. Приваблива сила служить базою результативності та набуття довгострокових переваг, що, зокрема, відрізняє «м'яку силу» від пропаганди чи маніпуляції суспільною свідомістю, які не мають привабливого змісту і здатні вирішувати лише тактичні короткострокові завдання [1].

Розгляд феномена «м'якої сили» пов'язані з докладним вивченням окремих ресурсів (культура, спорт, освіта) і провідників (неурядові організації, засоби масової комунікації тощо), сутності їх привабливості та механізмів впливу [50]. Окремі такі ресурси та провідники вже були виділені Джозефом Наєм, найрізноманітніші ресурси формулюються дослідниками залежно від їхнього суб'єктивного розуміння феномену «м'якої сили». Жодний перелік ресурсів і провідників, що входять до «м'якої сили», не може носити вичерпний або повний характер оскільки вони вибудовуються на суб'єктивному сприйнятті, а також значною мірою видозмінюються в міру соціально-економічного та технологічного розвитку [25].

Отже, підходи до розуміння «м'якої сили» в міжнародних відносинах виявляються різноманітними та відображають різні теоретичні та методологічні

підстави. Реалістичні, конструктивістські, технологічні та інші підходи допомагають розглядати цю концепцію з різних ракурсів та сформуванню більш повне та глибше уявлення про його сутність.

1.2. Становлення «м'якої сили» як елементу зовнішньої політики

Розуміння сили як однієї з основних категорій влади вперше зародилося в давні часи, коли ще не існувало держави у звичній формі, а суспільство ділилося за родовою ознакою. Далі ця тема була порушена Фукідідом, який у своїй роботі «Історія Пелопонеської війни» зазначив, що саме сила формує зовнішню політику країни на світовій арені [8], а майже через два тисячоліття Ганс Моргентау, досліджуючи структуру міжнародних відносин, вивів таке поняття: «національний який розуміється в термінах сили» [38].

Вже наприкінці ХХ ст. американським ученим Джозефом Наєм було введено в обіг термін «м'яка сила». Його книга «М'яка сила: засоби досягнення успіху у світовій політиці» (Soft Power: The Means To Success In World Politics) була сприйнята світовим співтовариством, як дуже інформативна аналітична робота, і концепція почала застосовуватися на практиці [5].

Однак варто зазначити, що для свого часу феномен, який розбирав Джозеф Най не був революційним, оскільки задовго до нього давньокитайські філософи вже розглядали таке явище. Конфуцій, Лао-цзи, Сунь Цзи – це мислителі, які тисячоліття тому порушували питання «м'якої сили» щодо сусідніх держав. Так Сунь Цзи у своїй роботі «Мистецтво війни» стверджує, що для боротьби з ворогом необхідно розробити стратегію, заплутати опонента і в результаті домогтися «перемоги, без необхідності вступати у бій». Ідеї Сунь Цзи щодо важливості військових хитрощів, логічних приготувань над самим боєм стали дуже близькими китайському народу і, згодом, були ввібрані китайським традиційним фольклором у таких творах, як китайський роман «Троїцарство», рівень шанування якого в Піднебесній порівняний із твором «Державець», написаний Нікколо Макіавеллі на Заході [62].

Наступним етапом розвитку політичної думки Китаю стало визначення морального лідерства правителя держави як частину «м'якої сили». Ця теза походить від конфуціанства – головної парадигми системи державного управління в Китаї. Тільки мудрий і дбайливий правитель має право на «небесний мандат» та загальне визнання з боку підданих. Що стосується неповажного і несправедливого ставлення імператора до підлеглих, в такому випадку перший позбавлявся «мандата», що вело до зміни імператора. Подібне мислення зберіглося і донині на багатьох рівнях інституційного правління КНР [50].

Враховуючи довгу і дуже багату історію концептуалізації влади та спадщину, залишену Конфуцієм, посилення впливу «м'якої сили» в Китаї було лише питанням часу, що призвело до створення концепції «комплексної могутності держави». Теоретично комплексна міць держави є сукупністю «жорсткої сили», «м'якої сили» та державного контролю, який у свою чергу здійснюється за допомогою діяльності політичних структур, державного керівництва, а також за наявності можливостей управління – важливих складових більш прагматичного застосування «м'якої сили». Наукове співтовариство КНР також зазначає, що посилення «м'якої сили» держави шляхом інституційного розвитку у сфері культури, освіти та управління має стратегічний характер [62].

У XVI ст. відомий флорентійський мислитель Нікколо Макіавеллі, на якого нерідко посилається у своїх роботах Джозеф Ная, у трактаті «Державець» писав про способи придбання та утримання влади. Макіавеллі вважав, що влада державця повинна лежати на міцній основі: і на доброму війську, і хороших законах, а також одночасно на страху і любові піданих. Це узгоджується з ідеєю Ная про привабливість, яка виступає як один з основних ресурсів влади [59].

Можна також зауважити, що і в навчанні італійського філософа-марксиста Антоніо Грамші про гегемонію та Джозефа Ная про «м'яку силу» є багато спільних рис. Наприклад, в обох концептах виділяється два види впливу: згода та насильство у Антоніо Грамші, «м'яка» та «жорстка» сили у Джозефа Ная. Вони обидва підкреслюють велике значення культури та цінностей для встановлення гегемонії. Проте між цими концептами є певні відмінності. Наприклад, Грамші, дотримуючись

комуністичної ідеології, вважає, що гегемонія використовується задля досягнення лише внутрішньополітичних цілей, підтримки влади пануючого класу. Най ж, навпаки, розглядає «м'яку силу» виключно як зовнішньополітичний інструмент [24].

Основоположник реалізму в теорії міжнародних відносин Ганс Моргентау серед основних елементів, на яких ґрунтується державна міць, виділяв не лише матеріальні ресурси. Як основні характеристики, на яких базується національна міць, Моргентау назвав не тільки географічне положення, природні ресурси, промисловий потенціал, військову підготовленість, чисельність населення, а й національний характер, національну мораль та якість дипломатії. Більше того, розмірковуючи про імперіалізм, він згадує, крім іншого, також «культурний імперіалізм», який спрямований на завоювання та контроль над умами людей [38]. Ці ідеї Моргентау практично точно повторюють думки Ная про підстави «м'якої сили».

Багато дослідників «м'якої сили» звертають увагу на те, що концепт «м'якої сили» Джозефа Ная має багато спільного з другим і третім «обличчями» сили, про які писав Стівен Льюкс. Перше втілення – це здатність приймати і втілювати в життя рішення. У такий спосіб силу розглядав Макс Вебер. Друге «обличчя» сили – це вміння формувати порядок денний, визначаючи коло проблем, що потрапляють у фокус уваги міжнародних акторів. На цю якість сили першими звернули увагу Мортон Баратц та Пітер Бахрах. Суть концепту третього «обличчя» влади було пояснено самим Льюксом. Її можна звести до наступного: маніпулювання устремліннями об'єкта таким чином, щоб він сприймав зовнішні бажання за власні [50].

Можна зробити висновок, що в історії політичної думки є приклади теорій, близьких до концепції «м'якої сили», і заслуга Джозефа Ная полягає в тому, що саме він позначив можливість застосування «м'якої сили» як інструмент для збільшення впливу на міжнародній арені. Формулювання, запропоновані Джозефом Наем, виявилися більш простими і незабутніми, а його близькість до політичного істеблішменту США і популярність дозволили донести концепцію «м'якої сили» не лише до наукового співтовариства, а й до політиків і широкого загалу [12].

Вперше Джозеф Най представив свою концепцію в книзі 1990 р. «Приречені бути лідером: мінливий характер американської влади» та статті «М'яка сила», що вийшла в журналі *Foreign Policy*, а потім допрацював її у своїх подальших роботах. У названій статті автор писав про неминучість звернення в майбутньому ХХІ ст. до нової форми сили (тоді він назвав її «кооптивною або м'якою силою»), що дозволяє урядам «структурувати ситуацію таким чином, щоб інші країни розвивали переваги або визначали свої інтереси засобами, що узгоджуються з його власними». Тоді ж Джозеф Най вперше протиставив «м'яку силу» силі «жорсткої чи командної», заснованої на військовому та економічному примусі [1].

Основними ресурсами «м'якої сили» Най у 1990 р. назвав привабливість національної культури, ідеології та інститутів, а також транснаціональні корпорації [10]. Автор зазначив, що «США мають більше «м'якої сили», ніж інші країни», а як приклади, що пояснюють такий успіх, навів американські джинси та грамплатівки, які бажає отримати молодь, зображення Статуї Свободи на футболках у китайських студентів, що вийшли на площу Тяньаньмень в 1989 році, поширення американських телепередач і кінематографа, а також відкритість для іммігрантів [50].

У книзі «Парадокс американської влади» від 2002 р. Джозеф Най продовжує розвивати свою концепцію. Він дає такі визначення «м'якої сили»: «це опосередкований спосіб здійснення влади», «це здатність спокушати і залучати, і це залучення часто веде до мовчазної згоди чи імітації», «влада, яка ґрунтується на здатності встановлювати політичний порядок денний таким чином, щоб формувати переваги інших», «здатність встановлювати набір вигідних правил та інститутів». У роботі можна зустріти інші спроби охарактеризувати «м'яку силу». Ця множинність визначень у ранніх роботах викликала критику з боку академічної спільноти, проте з цих визначень можна зрозуміти, що «м'яка сила» ґрунтується на двох основних складових: здатності залучати й інституційний потенціал [67].

У цій же роботі автором вперше пропонується тривимірна модель світу, що представляє собою шахівницю, верхній рівень якої відведений військовій могутності (сфера, в якій майже повністю домінують США), середній – економічній потужності (сфера, успіх у якій ділять між собою США, Китай, Європа та Японія) і нижній –

транснаціональним взаємодіям (сфера, що знаходиться поза державним контролем; це недержавні актори: релігійні організації, транснаціональні корпорації, міжнародні терористичні організації та інші злочинні угруповання, у тому числі хакерські) [12].

У книзі «М'яка сила: засоби досягнення успіху у світовій політиці» від 2004 р. Джозеф Най дає нове визначення «м'якої сили» та пропонує опис її ресурсів, які більше не зазнавали змін та використовувалися в подальших дослідженнях. «М'яка сила» їм визначається як «здатність досягати бажаного у вигляді привабливості, а чи не примусу чи платежів» [55].

До ресурсів «м'якої сили» було віднесено:

- національна масова та висока культура, приваблива для громадян інших країн;
- політичні цінності, які підтримуються як у країні, так і за кордоном;
- легітимна зовнішня політика, що має моральний авторитет [50].

Важливо, що національна культура, згідно з Наєм, має не лише бути емоційно привабливою та спокусливою своєю екзотичністю, а й транслювати універсальні цінності лібералізму, плюралізму, свободи, демократії та верховенства прав людини. Тоді вона краще сприймається та засвоюється громадянами інших держав. Для того, щоб культура стала ефективним провідником «м'якої сили», вона має «упаковувати» національні ідеї та цінності та передавати їх за межі держави.

Крім того, Джозеф Най запроваджує дуже важливу умову, яку необхідно враховувати при вибудовуванні тактики «м'якої сили» – міжнародний контекст. Най пише, що «м'яка сила краще «працює», коли вона спрямована на демократії, де більша важливість громадської думки, ніж на диктаторські режими» [25].

У книзі Джозефа Ная «Майбутнє влади» від 2010 р. варіантами «м'якої поведінки» держави було визнано встановлення порядку денного, тяжіння та переконання. До агентів нарощування національної «м'якої сили» автор включив державні галузеві служби, інформаційні агентства, громадську дипломатію некомерційних організацій, програми академічного обміну, програми благодійності та тренувальні (навчальні) програми [12].

Після Дж. Ная дослідники з різних країн зробили «м'яку силу» предметом свого дослідження. Можна виділити деякі позиції стосовно даного концепту:

- Прийняття ідей Дж. Ная та застосування їх по відношенню до певних держав. Так, наприклад, К. Вагнер, відштовхуючись від класифікації ресурсів «м'якої сили» Дж. Ная, досліджує потенціал «м'якої сили» Індії в галузі культури, політичних цінностей та зовнішньої політики [77];

- Визнання важливості «м'якої сили» у світі, й водночас самостійні спроби переосмислити цей концепт. Так, Ш. Бреслін вважає, що важливо розмежовувати «м'яку силу» у традиційному розумінні терміна та нежорстку силу як зворотне явище для силових методів впливу. «М'яка сила» - лише один з компонентів нежорсткої сили, яких він виділяє чотири: «м'яка сила» як прихована сила тяжіння; просування національного іміджу; просування нормативної сили та уявна влада (міф про сьогодення чи майбутню велич держави) [62];

У висновку варто відзначити, що поняття «м'яка сила» має дуже довгу історію, яка бере свій початок із праць давньокитайських мислителів. На сучасному етапі роль «м'якої сили» у зовнішньополітичній діяльності держав не викликає сумніву, оскільки сучасні проблеми глобальні, і саме через «м'яку силу» державам вдається побудувати найбільш продуктивний діалог.

1.3. Інформаційні компоненти та механізми концепції «м'якої сили»

Серед основних ресурсів «м'якої сили», виділених ще Джозефом Наєм, на першому місці розташовується культура. В рамках класичної концепції привабливість культури визначають як привабливість цінностей, традицій, мови, які в процесі діалогу та взаємодії держави із зарубіжними аудиторіями поступово поширюються, при цьому глибоко та на довгий час. Сила культури як ресурсу полягає в тому, що вона може спонукати громадян однієї держави за допомогою симпатії, що виникає і зростає, до культури іншої держави зацікавитися іншими аспектами її життя [25].

Перелік ресурсів «м'якої сили» обов'язково включає спорт, який діє в декількох напрямках. Участь у міжнародних спортивних змаганнях сприяють посиленню впізнаваності у світі країни та її спортсменів; перемоги національних команд та

окремих спортсменів проєктуються як перемоги у зовнішній політиці; організацією масштабних спортивних заходів на своїй території держава заявляє про свої матеріальні, професійні та творчі можливості [67].

Освіта є найбільшим ресурсом, практична вага і значення якого дедалі більше зростає з часом. «М'яка сила» освіти проявляється у перевагах абітурієнтами вузів тієї чи іншої країни для чого вищу освіту, що отримується, повинна відповідати критеріям якості, а саме вузи повинні мати позитивну репутацію, бути конкурентоспроможними у світі, країна повинна асоціюватися з успішним економічним розвитком, безпекою тощо. Через освіту, по суті, держава отримує унікальну можливість впливати на формування цінностей та установок світосприйняття іноземних громадян. Обов'язково навчання іноземних студентів супроводжується поширенням мови, цінностей, гуманітарних традицій і світогляду тієї держави, де студенти навчаються.

Істотна роль при реалізації «м'якої сили» у сфері освіти належить освітнім обмінам, коли здійснюється навчання тих молодих та перспективних іноземних громадян, які згодом займуть значні соціальні позиції у політичних та ділових колах своїх країн. Окрім цього, найважливіше місце у рамках «м'якої сили» у сфері освіти займає надання стипендій, стажування, організація семінарів та курсів, а також інші заходи [50].

«М'яка сила» дозволяє навіть тим країнам, які мають обмежений діапазон традиційних ресурсів впливу (наприклад, державам, які не є членами Ради Безпеки ООН, державам, які не володіють ядерною зброєю, або державам на географічній периферії) надавати прихований вплив на міжнародні процеси. У контексті багатопольярного поліцентричного світу будь-яка країна, незалежно від її становища у глобальній ієрархії, може впливати на міжнародні процеси, що відбуваються в даному макрорегіоні або навіть у глобальному масштабі, за умови, що вона ефективно використовує інструменти «м'якої сили» [25].

Однією з найважливіших тактичних цілей «м'якої сили» є створення привабливості, наприклад, шляхом побудови ефективного іміджу країни та на об'єктів управління. Зважаючи на визначення, запропоновані вище, можна визначити

стратегічну мету «м'якої сили» як спонукання об'єкта управління діяти та приймати політичне рішення за допомогою впливу.

Найбільш важливими інструментами «м'якої сили» є:

- інформаційні потоки (ЗМІ);
- політичний піар, призначений для іноземної аудиторії;
- глобальний маркетинг;
- позиціонування країни у глобальній ієрархії;
- мова країни та її рейтинг у світі;
- публічна дипломатія;
- туризм;
- спортивні та культурні обміни;
- система освіти та обміну студентами;
- здатність вести медійні війни (ЗМІ, соціальні мережі тощо);
- міграційна політика;
- культурний діалог [9, с. 203].

Саме термін «публічна дипломатія» насправді з'явився задовго до запропонованої Найем концепції «м'якої сили». Найчастіше введення цього поняття в політологічний дискурс приписують американському дипломату Едмунду Гулліону, який у 1965 р. запропонував його для позначення інформаційної роботи держави за кордоном як альтернативу терміну «пропаганда», який за довгі роки обріс практично виключно негативними конотаціями [16]. Тим не менш, публічна дипломатія, що набула широкого поширення в теорії та практиці вже після подій 11 вересня 2001 р., має суттєві відмінності від тієї діяльності, яку прийнято називати пропагандою. Насамперед, це стосується характеру взаємодії між суб'єктом та об'єктом. Ототожнення публічної дипломатії і пропаганди, що фіксувалося в роки холодної війни між США і СРСР, сприяло тому, що в геополітичних умовах методи прямої пропаганди виявилися менш затребуваними, і, відповідно, колишні інструменти публічної дипломатії втратили своє значення. Тому низка експертів вважають, що концепт «м'якої сили», яка прийшла на зміну публічній дипломатії ХХ ст., по суті, забезпечила її нове прочитання [61].

Пропаганда є односторонньою практикою транслявання певних ідей з метою формування громадської думки. Публічна дипломатія багато в чому ґрунтується на двосторонній взаємодії – це не лише поширення інформації, а й співпраця з організаціями на місцях, дослідження громадської думки, оцінка реакцій на той чи інший образ та подальша адаптація підходу. Публічна дипломатія спрямовано створення та підтримку довгострокових міцних зв'язків. Інакше кажучи, метою публічної дипломатії є – «завоювати серця та розуми» (“to win hearts and minds”). Пропагандистська діяльність не ставить собі подібних завдань. Інша відмінність між пропагандою та публічною дипломатією полягає у методах реалізації. Пропаганда часто пов'язана з маніпуляцією фактами, дезінформацією та навіть створенням «фейків». При здійсненні публічної дипломатії такі інструменти інформаційної діяльності неприпустимі, оскільки одним із основних принципів встановлення міцних контактів є повна довіра сторін один до одного. Як тільки зарубіжна публіка розкриває факт обману, довіра до іноземної держави, а отже, й ефективність її публічної дипломатії стають рівними нулю [61].

На практиці публічна дипломатія набагато ближче пов'язана з «м'якою силою», ніж з пропагандою, оскільки розуміння публічної дипломатії не повинно зводитись виключно до роботи з інформацією. Будь-яка діяльність, спрямовану встановлення довгострокового діалогу із зарубіжною публікою, вправі вважатися інструментом публічної дипломатії. Сюди відносяться культурні проекти, програми обмінів у різних сферах, стимулювання туризму, підтримка громадянських об'єднань та багато іншого [16]. Багато хто з цих форм діяльності міцно асоціюється з «м'якою силою» держав. Класична концепція Джозефа Ная не розглядає «м'яку силу» як свого роду протистояння чи політику односторонньої вигоди та переслідування виключно власних інтересів, часто на шкоду іншій стороні. У розумінні класичної концепції подібна взаємодія в рамках «м'якої сили» спричиняє позитивні результати для обох сторін шляхом взаємного збагачення та вигоди [67].

Дж. Р. Келлі, професор Американського університету (м. Вашингтон), відштовхуючись від моделі М. Леонарда, пропонує виділяти три основні категорії діяльності у публічній дипломатії: «інформація», «вплив», «залучення». Перша

категорія включає реагування на події або кризи в короткостроковій перспективі, маніпуляцію інформаційними потоками. Друга передбачає довгострокові кампанії впливу, створені задля зміна установок у свідомості цільової аудиторії. Третя категорія стосується вибудовування взаємин у довгостроковій перспективі, культивуації довіри та взаєморозуміння між народами. Даний підхід відрізняє узагальнене розуміння процесу реалізації публічної дипломатії, тому позначаються лише принципи, у яких відбувається такий вплив, але конкретні інструменти, ініціативи та програми не називаються [61].

Дещо інший підхід пропонує американський експерт з публічної дипломатії, професор Р. Захарна, на думку якої весь широкий спектр ініціатив публічної дипломатії можна розділити на дві категорії: інформаційний вимір і вимір взаємовідносин. Перше сфокусовано на формулюванні та поширенні певних посилів задля досягнення політичних цілей. Друге вимір передбачає досягнення політичних цілей з допомогою вибудовування взаємин і конструювання соціальних структур. Примітно, що у Захарни тимчасовий критерій відсутній, хоча вимірювання взаємин апріорі передбачає більш тривалі за часом програми, пов'язані зазвичай з освітою та культурою.

Особливу увагу приділяє тимчасовому критерію американський дипломат Х. Тач. Він виділяє «повільні» і «швидкі» техніки публічної дипломатії, вивчаючи досвід США. До швидких він відносить інформаційні програми та інструменти, завдання яких у реалізації негайних чи короткострокових політичних цілей. Повільні техніки включають культурні та освітні програми та обміни, вони націлені на досягнення взаєморозуміння між народами держави ініціатора і країн-адресатів його публічної дипломатії в довгостроковій перспективі.

Виділяється тенденція низки дослідників розглядати досягнення технологічного прогресу як приводу до розширення спектра класифікації процесів реалізації публічної дипломатії. Спочатку як окремий напрямок публічної дипломатії деякі експерти виділяли цифрову дипломатію або «публічну дипломатію Web 2.0», тобто вплив на громадську думку за допомогою цифрових технологій в цілому, інтернету та всіх супутніх платформ та інструментів (сайти, соціальні мережі, блоги

тощо) [16]. Надалі з'явилися також публікації з фокусом на певних елементах, пов'язаних з інтернет-технологіями, які розширюють відповідну термінологію. Зокрема, виникли такі терміни, як твіпломасі або твіттер-дипломатія (англ. twiplomacy/twitter diplomacy), що позначають використання однойменної соціальної мережі для маніпуляції інформаційними потоками і громадською думкою; а також «дипломатія великих даних» (англ. big data diplomacy), суть якої полягає у використанні технологій зі збирання, обробки та аналізу даних для найкращого таргетування аудиторії в інтернеті. Подібні тенденції вкотре підтверджують тезу про відсутність єдиного консенсусу в експертній спільноті, яка вивчає публічну дипломатію.

Таким чином, можна зазначити що розквіт комунікацій у глобальному масштабі позбавив держави фактичної монополії поширення інформації. Розвиток портативної та легкої у використанні фото- та відеотехніки, супутникового телебачення, інтернет-технологій, соціальних мереж та сервісів змусило держави боротися за те, щоб бути почутими. При цьому приділяти увагу доводиться не тільки офіційним і традиційним джерелам інформації, але і таким джерелам, що раніше вважалися не заслуговують на увагу, як матеріали блогерів і нотатки в соціальних мережах.

Необхідність роботи не лише з органами влади зарубіжної держави, що було характерно для традиційної дипломатії, а й із суспільством іншої країни призвело до того, що послы та інші дипломатичні працівники були змушені вести активну публічну діяльність щодо роз'яснення позиції своєї країни у засобах масової інформації, інститутах, соціальних мережах, щоб таким чином переконати закордонну аудиторію. Акаунти дипломатичних відомств та дипломатичних працівників у соціальних мережах користуються популярністю, коментарі багаторазово цитуються та поширюються у суворій відповідності до положення про зв'язок «жорсткої» і «м'якої» сил країни (чим впливовіша країна у світі, тим більше затребувана думка її представників, тим краще її «чують») та актуальністю того чи іншого питання у міжнародному порядку денному.

Отже, інформаційний характер «м'якої сили» також може включати та включає наступні аспекти:

- культурна дипломатія: Поширення культурних продуктів, таких як музика, література, кіно, театр, мистецтво та інші форми мистецтва, які вражають на громадську думку та формують позитивний імідж країни;

- міжнародні обміни та студентські програми: Сприяння академічним та культурним обмінам, програмам студентської мобільності та навчання іноземних студентів в країні. Це сприяє обміну ідеями та розширенню впливу культурних цінностей;

- мовна експансія: Популяризація мови країни в інших країнах шляхом надання уроків, підтримки мовних програм та дифузії культурних та освітніх ресурсів на мові даної країни;

- інформаційні кампанії: Розробка та запуск інформаційних кампаній з акцентом на пропаганду демократії, прав людини, сталий розвиток, екологічні питання та інші цінності, що сприяють позитивному сприйняттю країни в світі;

- інтернет та соціальні медіа: Активне використання мережі Інтернет та соціальних медіа для поширення позитивного зображення країни, сприяння діалогу та обміну думками з глобальним співтовариством;

- гуманітарна допомога та розвиток: Забезпечення гуманітарної допомоги та розвиткової допомоги іншим країнам, що не тільки сприяє позитивному сприйняттю, але й відображає доброзичливі наміри країни та її готовність сприяти глобальному благополуччю.

Ці стратегії спрямовані на створення довготривалого та позитивного впливу на громадську думку в інших країнах та формування сприятливого сприйняття країни в світовому співтоваристві.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОНЦЕПЦІЇ «М'ЯКОЇ СИЛИ» В КРАЇНАХ СХІДНОЇ АЗІЇ

2.1. Передумови становлення «м'якої сили» країн Східної Азії

На початку ХХІ ст. Східна Азія перетворилася на регіон, у якому відбувається активне конструювання стратегічних моделей «м'якої сили» та ведеться планомірна інституційна діяльність щодо їх реалізації.

Серед східноазіатських держав, що особливо уважно ставляться до розробки стратегії «м'яка сила», слід виділити три основні: КНР (Китай), Японія, Республіка Корея та другорядні, таку як Монголія.

Китай

З країн даного регіону найбільший рівень адаптації концепту «м'якої сили» спостерігається у Китаї. Вчені цієї країни знаходять витoki теорії у глибинах своєї історії: вважається, що політику «м'якої сили» (хоча тоді вона так не називалася) у Китаї розробляли та практикували ще в період Весен та Осенів, під час якого жили Конфуцій та Лао-цзи. Перевага у бік використання «жорсткої сили» сталася під час правління Мао Цзедуна. «У світі немає предмета, який був би слабкішим і ніжнішим за воду, але вона може зруйнувати найтвердіший предмет», — цей вислів філософа Лао-цзи (VII ст. до н.е.) трактується як метафоричний вираз ідеї «м'якої сили» [62]. Першу книгу Джозефа Ная, присвячену теорії «м'якої сили», – «Приречені бути лідером: мінливий характер американської влади» (1990 р.) – переклали китайською мовою і видали в Китаї в 1992 р.. Перша китайська стаття про «м'яку силу» була написана головою департаменту міжнародної політики в університеті Фудань та радником президента Цзян Цземіня Ван Хуніном у 1993 р.. Вона назвалася «Культура як національна сила: м'яка сила». Автор статті стверджував, що основним джерелом «м'якої сили» країни є культура [13]. З того часу китайські аналітики дотримувалися цієї центральної лінії. Таким чином, більшість вчених у Китаї належать до так званої культурної школи (cultural school). Вони вважають, що ядром «м'якої сили» є культура. Один із представників цієї школи - Ю Сітянь. На його думку, міжнародна

та внутрішня системи, ідеї, стратегія та політика настільки сильно залучені до культури, що вона виявляється ядром будь-яких «м'яких дій» [26].

Друга школа, що склалася в Китаї, зветься «політичною» (political school). Вона не така популярна, як «культурна». Її складають переважно експерти, які займаються питаннями міжнародних відносин. Не заперечуючи важливості культури, вони фокусуються на використанні ресурсів «м'якої сили» і укладають, що ядро «м'якої сили» становить політична влада. Один із представників школи – Янь Сюетун, який очолює Інститут міжнародних проблем університету Цінхуа. Він упевнений, що «м'яка сила» — це здатність держави до політичної мобілізації всередині та ззовні, здатність використовувати матеріальні ресурси, хоча сама по собі вона не є матеріальним ресурсом [26].

У 2007 р. відбувся XVII з'їзд КПК, на якому «м'яка сила» була включена до основних стратегічних цілей розвитку китайського суспільства. Після цього в наукових журналах, виступах китайських чиновників та публіцистиці термін «м'яка сила» став використовуватися досить часто [13]. Х. Ван зауважує, що «швидше за все, ніде більше ідея «м'якої сили» не обговорюється так широко, як у Китаї».

Основна мета політики «м'якої сили» у китайській інтерпретації – допомога цілям будівництва соціалізму. Крім того, «м'яку силу» слід застосовувати для отримання визнання своєї інакшості, зупинення поширення негативних повідомлень про КНР, заспокоєння сусідніх держав та ключових гравців світової арени, переконання їх у мирних та добрих стратегічних намірах Китаю. Важлива особливість китайської стратегічної моделі «м'якої сили» – відсутність чіткої межі між «жорсткою» і «м'якою» силами: дослідники нерідко називають їх «всеосяжною національною силою», що загалом узгоджується з державним курсом, спрямованим на збалансоване збільшення всеосяжної національної могутності [26].

Японія

У Японії, як і в Китаї, генезис стратегічної моделі «м'якої сили» шукають у культурі та історії держави, у ментальному кодї народу. Виявляється зв'язок між концептом «м'яка сила» та тонкою миготливістю художніх образів давньояпонської літератури та живопису. Концепт «м'якої сили» проглядається також у

найменуваннях японських єдиноборств: «дзюдо» («м'яка дорога»), «джіу-джіцу» (правильна назва – «дзю-дзюцу», що в перекладі означає «м'який спосіб») [66].

Сучасний розвиток «м'якої сили» та ведення публічної дипломатії в Японії безпосередньо пов'язане з особливістю державного устрою після Другої світової війни. Як відомо, у 9 статті Конституції, прийнятої під час активного тиску з боку окупаційної адміністрації, закріплено, що Японія відмовляється від права ведення війни як інструменту вирішення міжнародних суперечок і, відповідно, від володіння повноцінними збройними силами. Саме цим обумовлений той факт, що Японія одна з перших країн переосмислила поняття могутності держави та почала шукати нові шляхи для поширення свого впливу [23].

З 1952 р., після закінчення окупації, Японія починає активно вбудовуватися в систему міжнародних відносин, що склалася. Вона приєднується до міжнародних організацій (1956 р. стала членом ООН). У той же час, до 1955 р. Японія завершила відновлення після Другої світової війни і завдяки реформам змогла досягти довоєнного рівня економіки.

З цього моменту починається період розвитку економічної дипломатії, пов'язаний насамперед із так званим «японським економічним дивом». У зв'язку з цим варто відзначити, що економічне зростання дозволило не тільки сформувати привабливий образ країни, що демонструє її економічні та технологічні успіхи, а й продемонстрував, що можна досягти могутності не тільки за рахунок агресії, що було характерно для Японії в 30-ті рр.. Цьому також сприяв той факт, що в ситуації економічного благополуччя у країні були кошти для спонсорвання таких інститутів, як Офіційна допомога з метою розвитку (до 70-х рр. Японія стала їх повноцінним донором). З цього можна зробити висновок, що «японське економічне диво» сприяло створенню образу Японії як пацифістської, економічно і технологічно розвиненої країни.

Широкого поширення концепт «м'якої сили» набув в Японії багато в чому завдяки статті американського журналіста Дугласа МакГрея, що вийшла 2002 р. у журналі «Foreign Policy». З назви його статті – «Японська валова національна крутість» (Japan's Gross National Cool) – народилася популярна назва японської моделі

«м'якої сили» – «Cool Japan». Термін «Cool Japan» був підтриманий японськими політичними діячами та приєднаний до мейнстріму національного дискурсу [23]. Японська модель «м'якої сили» у плані мобілізації власних ресурсів «м'якого» впливу на відміну від Китаю робить ставку не так на популяризацію традиційної культури, як на розширене виробництво та глобальне просування японської поп-культури (аніме, стиль манга та ін.). У японському дискурсі «м'яка сила» найчастіше сприймається як вплив на світ за допомогою культурної дипломатії. Для розробки її концептуальної основи у 2004 р. було створено консультативну раду на чолі з Аокі Тамоцу, професором Університету Хосей, одним із завдань якого стало покращення іміджу Японії у світі [66].

Важливо також відзначити таку відмінність японської зовнішньополітичної стратегії «м'якої сили» від китайського варіанта: якщо головна зовнішньополітична стратегія китайської «м'якої сили» полягає в тому, щоб переконати сусідні держави у миролюбності Китаю та у відсутності загрози китайській експансії, то головна стратегічна мета японської моделі «м'якої сили» полягає в тому, щоб підтвердити та довести наддержавний статус Японії.

Республіка Корея

Республіка Корея є країною з давньою історією, традиціями і багатою культурною спадщиною.

Щодо такого поняття сучасної культурної дипломатії, як «м'яка сила», то воно у південнокорейському академічному суспільстві не має чіткого визначення. У широких верствах населення цей феномен означає «поширення корейської популярної музики, продукції великих корейських конгломератів Samsung та LG». Подібне сприйняття досить поширене, проте є хибним.

Правильним вважається таке трактування: активне популяризація корейської культурної спадщини за кордоном.

По сусідству з Південною Кореєю на початку 90-х. ХХ ст. активно набирали оберти економічного та політичного розвитку Китайська Народна Республіка та високотехнологічна Японія. З урахуванням цього «Республіка Корея відчайдушно потребувала гучної заяви, рекламного ходу на державному рівні». Ним і стала

«Корейська хвиля» (поширення за межами Південної Кореї телевізійних серіалів їхнього виробництва, музики, (K-pop), відеоігор, корейської їжі, моди, мови та мистецтва), хоча спочатку феномен майже не підтримувався з боку державного апарату [14].

Термін «Корейські Хвилі» («Халлю»), який позначає феномен переваги корейської поп-культури, був гарячою темою обговорення в економічній, соціальній та культурній сфері протягом останніх 20 років. «Корейська хвиля» – це узагальнюючий термін для позначення культурних явищ, метою якого є вивчення сучасної культури Кореї, таких як музика, кіно, телевізійні серії «дорاما», стиль одягу, а іноді навіть весь корейський спосіб життя [14].

Термін «Корейські хвилі» з'явився у 1997 р. у найважчий період Азіатської економічної кризи, коли в країні виникла ідея інвестувати більше в культурну сферу, ніж індустрію промисловості. Одним із таких перших прикладів стала дорама «Що таке кохання?» (사랑이 뭐길래?) (1991-1992 рр.). Її транслювали у 1997 р. по ССТV, головній національній телерадіокомпанії КНР, залучило близько 150 млн. глядачів та посіла 2 місце у рейтингу найпопулярніших імпортованих телевізійних серій ССТV. Після такого величезного успіху, Корея починає займати важливе місце на ринку шоу-бізнесу Азії [71]. У 1999 р. багато південнокорейських фільмів викликали фурор в азіатських країнах та стали дуже популярними в Кореї, Сінгапурі, Тайвані, Гонконгу, Китаї, В'єтнамі і особливо в Японії [48].

Спочатку в Китай, Японію та низку інших країн експортувалися лише корейські міні-серіали та корейська музика. Через деякий час Республіка Корея стала новим центром з виробництва транснаціональної поп-культури, експортуючи різні культурні продукти по всьому світу. В даний час «Корейська хвиля» вийшла далеко за межі Азії, захопивши американську, європейську і навіть африканську аудиторію.

Дослідники виділяють три етапи «Корейської хвилі»:

- початковий - середина 1990-х рр. – різко зросла популярність корейських телесеріалів (K-Drama);

- середина-кінець 1990-х рр. – широке поширення корейської поп-музики (K-Wave);
- 2000-ті – нині – «активна популяризація корейської культури у всіх її проявах (K-Culture)» [48].

Для корейського уряду привабливість їхньої поп-культури в Азії та інших регіонах світу стала значним чинником у питаннях просування «національного іміджу країни, який не завжди був позитивним у сусідніх країнах». «Корейська хвиля» стала елементом «м'якої сили», частиною «публічної дипломатії» Республіки Корея. Іншими словами, уряд країни усвідомив, що могутність країни залежить не тільки від військової могутності держави, а також від успіху просування культури на світовій арені, від уміння дипломатично заявити про свою роль у сучасному світі.

Монголія

Монголія – яскравий приклад малої країни. Особливо помітна «малість» Монголії на тлі її двох географічних сусідів – Росії та Китаю, які традиційно входять до неформального клубу великих держав.

Варто зазначити, що, як і для багатьох інших малих держав, основним завданням для Монголії в її політиці «м'якої сили» виступає не так збільшення свого впливу на ті чи інші країни, як прагнення зміцнити національний суверенітет і безпеку, розширюючи коло зовнішніх партнерів, крім Росії та Китаю. «М'яка сила» в даному випадку покликана покращити імідж країни (її впізнаваність) на міжнародній арені і тим самим привернути увагу впливових позарегіональних гравців [28].

Досвід Монголії у застосування «м'якої сили» досить невеликий в порівнянні з іншими країнами Східної Азії. Хоча можна згадати, що ще в соціалістичний період Улан-Батор вдавався до практики вибудовування відносин з великими державами за допомогою несилкових методів, зокрема, використовуючи релігійний фактор. Мабуть, найяскравішим прикладом тут є організація та проведення біля Монгольської Народної Республіки, починаючи з 1970 р., «Азіатської буддистської конференції за мир». Одним із учасників цих заходів був Далай-лама XIV. Запрошуючи бунтівного по відношенню до Пекіну первосвященника Тибету, керівництво МНР розраховувало тим самим чинити тиск на КНР, відносини з якою носили напружений характер.

Інший приклад залучення буддійських священників до процесу зовнішньополітичного співробітництва – участь лам у складі монгольської делегації до Японії наприкінці 1950-х рр. у рамках антиядерних міжнародних ініціатив Токіо [31].

З початку 1990-х рр., коли країна приступила до радикальної зміни моделі суспільного розвитку, демократичний характер політичної системи став розглядатися як найважливіший атрибут успішності монгольського постсоціалістичного транзиту [31]. Мотиви монгольського керівництва для позиціонування країни як успішної демократії були різні. По-перше, це прагнення забезпечити фінансово-економічну підтримку колективного Заходу. Економіка Монголії гостро потребує зовнішнього фінансування, яке може бути здійснене через прямі іноземні інвестиції, кредити, надходження валюти від туристичної сфери [28]. Відповідно, загальний сприятливий імідж країни на міжнародній арені може позитивно вплинути на зовнішні фінансові вливання. Головними експертами в оцінці монгольської демократії є західні неурядові організації. Позитивні оцінки монгольської демократії цими неурядовими організаціями надають можливість Монголії поліпшити свій імідж як демократичної країни. Так, протягом останніх двох десятиліть у рейтингах політичної свободи «Freedom House» Монголія незмінно позначається як «вільна країна». Ці оцінки особливо помітні у порівнянні із сусідами Монголії (Росія, Китай, Казахстан), маркованих «Freedom House» як «невільні країни».

По-друге, монгольські політичні еліти розігрують карту «спільності демократичних цінностей» з метою посилити політику «третього сусіда», виступаючи не лише як об'єкт, а й суб'єкт «м'якої сили» [31]. Майже всі зустрічі на найвищому рівні офіційних осіб Монголії та їх західних колег супроводжуються посиленнями на спільні цінності як важливий чинник тісної співпраці. У Декларації про стратегічне партнерство, прийнятої за підсумками офіційного візиту президента Монголії Х. Баттулгі до США в липні 2019 р., було зазначено, що «відносини Монголії та США зближуються та зміцнюються, спираючись на спільні стратегічні інтереси, цінності демократії, компетентну владу, принципи суверенітету та повага до прав людини» [37].

2.2. Інституційний аспект реалізації «м'якої сили» в країнах Східної Азії

Інституційні ресурси, що забезпечують розвиток стратегії «м'якої сили» в країнах Східної Азії, схожі у всіх країнах даного регіону. Їх складають державні органи (міністерства закордонних справ, освіти та культури), спеціально створені фонди та агенції, а також актори громадянського суспільства.

Китай

В КНР саме в рамках партійних структур здійснюється первинне формулювання базових установок та цілей політики «м'якої сили» країни, вироблення переліку інструментів її реалізації. Серед таких структур виділяються Центральна партійна школа Центрального комітету КПК – освітня та дослідницька установа, відповідальна за підготовку вищих партійних кадрів, та департамент міжнародних зв'язків ЦК КПК – орган, який відповідає за формування пріоритетів партії у цій сфері, а також займається зовнішніми зв'язками по лінії партії. Якщо говорити про структури державної влади, причетні до визначення політики КНР у цій сфері, то, безумовно, головним органом тут є Державна Рада.

Подальше опрацювання та реалізація певних аспектів політики здійснюються у профільних структурах державної влади – у Міністерстві культури, Міністерстві закордонних справ, Міністерстві освіти, Міністерстві комерції. Крім того, чи не в кожній великій державній структурі існує власний відділ або департамент, що займається міжнародним співробітництвом. Вузкоспеціалізовані відомства, такі як Китайська рада з просування міжнародної торгівлі, Державна канцелярія з поширення китайської мови за кордоном (Ханьбань), Китайська стипендіальна рада, Асоціація публічної дипломатії, Китайська рада з просування міжнародних інвестицій, Всекитайська федерація промисловості та комерції, які займаються реалізацією окремих напрямів політики «м'якої сили». Крім цього, просування китайської «м'якої сили» відбувається і через міжнародні економічні організації, зокрема, Міжнародну торгову палату, членом якої є Китай [62].

Однією з відмінних рис політики Китаю у сфері «м'якої сили» є те, що роль недержавних організацій у процесі впливу на вироблення її пріоритетів зводиться до нуля. Можна сміливо сказати, що крім підприємств і приватних осіб, що у

виробництві кінцевого культурного продукту, всі учасники, або входять у систему державні органи, або мають стійкі зв'язки з державою. Деякою часткою свободи користуються лише учасники реалізації китайської «м'якої сили» у сфері громадської дипломатії окремі особи, а також деякі вузи.

Ще одна ключова особливість просування «м'якої сили» Китаю полягає в тому, що деякі адміністративно-територіальні одиниці вищого рівня (або адміністративно-територіальні утворення (АТО)) мають порівняно широке коло повноважень у реалізації цієї політики. Законодавство КНР дозволяє деяким АТО брати участь у співпраці Китаю з іншими країнами. Контроль за діяльністю АТО здійснюється як з боку партії, так і з боку державної влади. Участь АТО у здійсненні політики «м'якої сили» відбувається за чотирма основними напрямками:

- організація та проведення економічних конференцій та форумів;
- співпраця іноземних студентів із зарубіжними університетами по лінії Інститутів Конфуція, а також прийом студентів до вузів регіонів Китаю;
- розвиток та підтримання дружніх відносин з містами-побратимами в інших країнах та позиціонування держави на світовій арені у культурній сфері;
- підтримка постійних контактів із країнами-сусідами, включаючи забезпечення стабільного функціонування прикордонних зон вільної торгівлі [62].

Регулярні контакти з прикордонними державами, реалізовані провінціями, сприяють формуванню на кордонах із цими державами особливих «центрів інтересів» – прикордонних зон вільної торгівлі. За рахунок постійного відвідування цих зон великої кількості представників місцевого населення дуже часто це ефективніший спосіб просування «м'якої сили», аніж великомасштабні офіційні заходи.

Головним інститутом, що займається реалізацією «м'якої сили» в Китаї є Інститут Конфуція. Інститут був заснований у 2004 р. завдяки зусиллям Міністерства освіти Китаю та є некомерційною громадською організацією [29]. Основна діяльність інституту: навчання китайської мови; знайомство з національними культурними особливостями; організація та проведення конкурсів, наукових конференцій та інших заходів, присвячених КНР; надання консультативних послуг з навчання у Китаї; викладацькі та студентські стажування у КНР [13]. Бюджет складається із субсидій

китайського міністерства освіти спільно із коштами, що надаються приймаючими університетами. Річні бюджети кожного інституту змінюються.

Крім «закритих» структур, які працюють з питань поширення та реалізації «м'якої сили» Китаю, розробкою теоретичних пропозицій, а також аналізом результатів просування політики в цій галузі займаються широко поширені в Китаї науково-дослідні організації, так звані «мозкові центри».

Республіка Корея

Інституційна структура «м'якої сили» Республіки Корея складається з центральних державних інститутів та афілійованих ними агентств, що доповнюється діяльністю різних неурядових організацій. Міністерство закордонних справ Республіки Корея займає стрижневу позицію, координуючи діяльність інших відомств відповідно до курсу зовнішньої політики держави, що ним формулюється.

Одним із найбільш значних інституцій «м'якої сили» є афілійований Міністерством закордонних справ є Корейський Фонд. Фонд був заснований у 1991 р.. Основна діяльність фонду: навчання корейської мови, надання науково-дослідних стипендій, підтримка дослідження корейських питань, курування музейних експозицій, підтримка виробництва мультимедійного контенту з національної культури, видання журналів «Koreana» та «Korea Focus». Слід додати, що фонд займається збором благодійних внесків, які згодом використовуються для спонсорування різних програм, причому особи або компанії, що здійснюють внесок, мають право визначати, на яку програму підуть кошти або в якій країні вони можуть бути використані. Таким чином, за даними Щорічного звіту Корейського Фонду за 2017 р., загальна сума здійснених благодійних внесків склала практично 3 млн. 177 тис. Доларів [71].

Іншою не менш важливою інституцією, афілійованою Міністерством закордонних справ Республіки Корея є Корейське агентство міжнародного співробітництва. Основна місія агентства полягає в «допомозі економічному та соціальному розвитку в країнах, що розвиваються». Діяльність агентства, націлена на виконання цієї місії, можна умовно розділити на шість напрямків: стипендіальні програми для підготовки фахівців з країн, що розвиваються; направлення груп

експертів та волонтерів; сприяння у сфері науково-технічних інновацій; розвиток державно-приватного партнерства; надання гуманітарної допомоги; ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій. Загальна кількість країн, допомогу яким надає Республіка Корея за допомогою агентства, налічує 134 держави. Таким чином, якщо Корейський Фонд більшою мірою займається питаннями в галузі культури та освіти, то Корейське агентство міжнародного співробітництва реалізує економічний потенціал ресурсів «м'якої сили» південнокорейської держави.

Міністерство культури, спорту та туризму Республіки Корея також є одним із інституцій, які реалізують «м'яку силу» на рівні центральних урядових відомств. Адміністрація президента Кім Ен Сама у 1993 р. реорганізувала Міністерство культури, яке було створено у 1990 р. як незалежний департамент культури, об'єднавши його з Міністерство спорту та молоді створивши Міністерство культури і спорту. Крім того, було створено Інститут культури та туризму та Корейський інститут розвитку ігрової індустрії. 24 серпня 2001 р. було створено Корейське агентство культурного контенту, яке поглинуло та розширило повноваження існуючого центру підтримки індустрії культури [71].

У структурі міністерства складаються кілька установ, які здійснюють під його керівництвом діяльність у сфері «м'якої сили». Насамперед, це Корейська служба культури та інформації, основна місія якої полягає у «просуванні цінностей корейської культури по всьому світу та сприяння поліпшенню національного іміджу держави».

Міністерство освіти Республіки Корея можна назвати останнім із основних урядових відомств, які здійснюють програми «м'якої сили». У даному випадку мова йтиме про Національний інститут розвитку міжнародної освіти, який перебуває у структурі міністерства з 2013 р. після його реорганізації. Істотна частка діяльності інституту полягає у реалізації різних стипендіальних та обмінних програм як для іноземних студентів, так і для громадян Республіки Корея [48].

Також велике значення корейський уряд надає просуванню продовольчої продукції закордоном, вважаючи це частиною корейської «м'якої сили». У зв'язку з цим, у 2009 р. було створено Корейський Інститут з просування Корейської їжі, який

за допомогою активного ведення YouTube каналу сприяв широкій популяризації особливостей національної кухні. До витрат також включено і проведення фестивалів корейської культури, що також сприяє просуванню іміджу країни.

Таким чином, Південна Корея здійснює культурну дипломатію кількома шляхами, які включають просування медіапродукції, поп-культури, мови, мистецтва, традиційної кухні. Також реалізуються такі ініціативи: стипендія «Глобальна Корея», створена для навчання іноземних студентів у Кореї; проєкт «Насолоджуйтесь Тхеквондо»; Міністерство закордонних справ Кореї проводить Тиждень Кореї, комплексний захід, який сприяє просуванню позитивного іміджу Кореї у світі; програма «Campus Asia», завданням якої є відбір та навчання талановитої молоді з країн Азії, а також кампанія з заохочення гостинного та доброзичливого ставлення корейців до іноземців (організація культурних центрів, в яких корейці могли б дізнатися про інші культури, запуск програм обміну для стимулювання відкритості у мешканців Південної Кореї) [71].

Японія

Міністерство закордонних справ (МЗС) відіграє ключову роль у системі «м'якої сили» Японії та приймає важливі рішення щодо розвитку подій у цій сфері. Крім того, МЗС бере участь у стратегічному плануванні діяльності Японського фонду та Японського агентства міжнародного співробітництва (JICA) і забезпечує узгодженість між політикою агентств, спільними цілями та завданнями в реалізації «м'якої сили» Японії [23].

Японський фонд був заснований у 1972 р. та перебуває під керуванням Міністерства закордонних справ Японії, проте є незалежною адміністративною організацією. Основна діяльність фонду: навчання японської мови, обміни в галузі мистецтва та культури, стимулювання досліджень Японії, організація інтелектуальних обмінів. Бюджет складається із субсидій японського уряду, інвестиційного доходу та пожертвувань. 80% коштів становлять урядові субсидії [66].

Міністерство освіти, культури, спорту, науки і технологій (МEXT) відіграє допоміжну роль у реалізації «м'якої сили», а також здійснює міжнародне співробітництво в рамках зовнішньої культурної політики Японії. Другорядну роль

відіграє Відділ креативних індустрій Міністерства економіки, торгівлі та промисловості (METI), який відповідає за реалізацію стратегії «Cool Japan». «Cool Japan» – це національна зовнішньополітична стратегія, започаткована у 2011 р. для просування та використання досягнень креативних індустрій Японії (медіа-контент: анімація (японська мультиплікація), манга (японські комікси), музика, косметика та індустрія моди, японські продукти харчування, товари для дому (посуд, меблі, канцтовари, народне мистецтво та ремесла) та туризм). Метою є популяризація японської культури у світі [66].

Відмінність між Японією, Китаєм та Південною Кореєю полягає у ступені централізації структур, які займаються стратегією «м'якої сили». Найбільша централізація характерна для Китаю, що, з одного боку, демонструє сильне занепокоєння цієї країни своїм іміджем, бажання подолати існуючі негативні стереотипи про країну, а з іншого – зменшує ступінь довіри до офіційної інформації, що надається. Японія, на відміну від Китаю, не хоче покладатися лише на державні канали.

Можна виділити й інші напрями дипломатії, якими займаються інститути та громадські групи як агенти «м'якої сили» у Китаї, Японії та Південній Кореї. Усі три держави освоїли дипломатію допомоги. Даний напрямок включає кризову дипломатію, надання медичної, гуманітарної, економічної, освітньої, технологічної допомоги, а також допомоги у формі передачі досвіду.

Монголія

Основними інституціями, які визначають «м'яку силу» Монголії є, перш за все, Міністерство закордонних справ та інші урядові органи. Уряд Монголії використовує Міністерство закордонних справ та інші галузеві міністерства для розробки та впровадження стратегій публічної дипломатії та здійснення культурного обміну з іншими країнами. Крім того, Монголія має різні неприбуткові організації та фонди, які займаються культурним обміном, гуманітарною допомогою, освітою та іншими аспектами публічної дипломатії. Монголія сприяє створенню та розвитку центрів культурного обміну, які організовують мистецькі виставки, музичні концерти, культурні події та інші заходи для просування монгольської культури та мистецтва у

світі [52]. Різні освітні установи Монголії сприяють обміну студентами та науковцями з іншими країнами. Також, слід зазначити засоби масової інформації та соціальні мережі. Інформаційні агентства, телебачення, радіо, газети та соціальні мережі використовуються для поширення інформації про Монголію та її культуру.

Інституціоналізація «м'якої сили» у Монголії розпочалася порівняно недавно. У 2016 р. урядом Монголії була затверджена «Програма з пропаганди Монголії за кордоном», яка передбачає широкий спектр заходів культурно-просвітницького, наукового, інформаційного характеру для створення сприятливого іміджу країни в зарубіжних державах [37].

На початку 2021 р. монгольський уряд окреслив як стратегічну мету своєї діяльності підвищення репутації країни за кордоном шляхом популяризації традиційної культури. Монгольські політики та експерти неодноразово заявляли про необхідність використання «м'якої сили» у відносинах із зовнішнім світом [75].

Як і багато інших країн, Монголія як елементи «м'якої сили» прагне використовувати найбільш привабливі атрибути національної культури. Наприклад, робляться спроби просування за кордон таких національних брендів, як монгольська кухня, в основі якої лежить екологічно чиста м'ясна та молочна продукція, вироби зі шкіри та кашеміру, що вирізняються високою якістю, ексклюзивністю та натуральним характером матеріалу, що використовується для виробництва. Монгольська держава, роблячи ставку в розвитку в'їзного етнотуризму, поруч із прагненням залучити додаткові кошти на економіку країни прагне просунути позитивний образ Монголії у світі, зробити її більш відомою. Також можна згадати успіх монгольської фолк-рок групи, чиї сингли в останні роки зайняли високі позиції у провідних західних чартах [51].

У рамках стратегії просування демократичних цінностей у Монголії було створено «Фонд міжнародного співробітництва», серед цілей якого є «надання підтримки країнам, які вступили на шлях демократії та реформ». Наявність парламентської форми правління подається Улан-Батором як приваблива модель політичного розвитку для країн регіону [37].

У той самий час при всій різноманітності та унікальності культурних маркерів Монголії, які вона використовує для зовнішнього споживання, слід визнати, що на глобальному та регіональному рівні їх потенціал впливу порівняно невеликий. У сфері вищої освіти, яку визнають одним із важливих каналів «м'якої сили», Монголія виступає переважно донором. Тисячі монгольських студентів щороку вступають до вищих навчальних закладів різних країн. Монгольські університети не можуть похвалитися високими місцями в міжнародних рейтингах вищих навчальних закладів. Станом на 2019 р. Монгольський державний університет (головний ВУЗ країни) займав 1 851 місце серед усіх вишів Азії [51].

Позиції Монголії виглядають дуже скромно і в більшості міжнародних рейтингів, що описують різні сторони привабливості країн світу. 106 місце в «Індексі хороших країн» у 2021 р. [70], 102 місце в «Індексі глобальної конкурентоспроможності» у 2019 р., 59 місце в «Індексі розвитку людського капіталу» 2020 р. [41], 81 місце в «Індексі легкості ведення бізнесу» в 2019 р. [30].

2.3. Інформаційний характер стратегії «м'якої сили» країн Східної Азії

У контексті інформаційної складової найважливішим інструментом стратегії «м'якої сили» стає аспект публічної дипломатії, на яку насамперед покладено завдання щодо вивчення й інформування зарубіжної аудиторії, впливу на уряди держав та формування громадської думки через розвиток міжкультурного діалогу, розвиток міжнародних освітніх програм і, звичайно ж, мовлення через ЗМІ.

Китай

Публічна дипломатія Китаю охоплює широке коло тематичних напрямів. Китайський дослідник Ф. Хан зазначає, що публічну дипломатію Китаю залежно від механізмів її реалізації можна поділити на три напрями: PR-дипломатію (public relation diplomacy), що є під безпосереднім керівництвом уряду, ЗМІ-дипломатію та гуманітарну дипломатію [62].

Цілі PR-дипломатії полягають у тому, щоб створити позитивний державний імідж Китаю у місцевого населення, зміцнити «м'яку силу» КНР у регіоні та усунути

невірні уявлення про країну. Існують три суб'єкти PR-дипломатії КНР: лідери держав, місцеві уряди та китайські посольства у державах регіону. Ефективним інструментом публічної дипломатії вважаються державні візити: з їхньою допомогою можна безпосередньо контактувати з місцевим населенням та ЗМІ і таким чином впливати на громадську думку в іншій країні.

Крім лідера держави, важливу роль у реалізації публічної дипломатії Китаю в країнах регіону відіграють китайські послы. З метою поширення традиційної китайської культури в регіонах та налагодження контактів між народами посольства КНР організують різноманітні культурні заходи: виставки, концерти та спектаклі.

Китайські послы та дипломатичні співробітники активно працюють із місцевими ЗМІ: дають інтерв'ю, зачитують офіційні листи.

Китайські дипломати всіма способами прагнуть продемонструвати дружній добросусідський характер політики Пекіна в регіонах. Представники КНР пояснюють аудиторії країн позицію Китаю з основних питань, що стосуються інтересів місцевого населення. Ця діяльність покликана допомогти уряду КНР завоювати довіру жителів країн та усунути конфлікти, що виникають на ґрунті непорозуміння.

ЗМІ-дипломатія. Китайський дослідник К. Чжао розуміє під ЗМІ-дипломатією будь-яку діяльність ЗМІ, яка під контролем чи впливом уряду. Її мета – вплив на громадську думку та поведінку громадян (а побічно – на осіб, які приймають рішення) в інших країнах. ЗМІ при цьому виступають посередником між урядом та іноземною громадськістю, що знаходяться на різних полюсах каналу комунікації. Дії китайських ЗМІ можуть розглядатися як приклад практичної реалізації цього підходу [62].

Гуманітарна дипломатія Китаю заснована на різноманітних культурних проєктах, організованих урядом КНР та Інститутами Конфуція. У 2005 р. китайський уряд затвердив Національну стратегію поширення китайської мови в інших країнах. У рамках цієї програми Державна рада КНР розробила проєкт «Міст китайської мови» та заснувала Канцелярію Міжнародної Ради китайської мови (Ханьбань). У завдання останньої входять надання послуг з розвитку міжнародної китайської мовної освіти, координація лінгвістичного співробітництва КНР з іншими країнами, створення глобальної системи навчання китайської мови та організація міжнародних

іспитів. Основним інструментом реалізації цієї стратегії є Інститути Конфуція [29]. Згідно зі своїм статутом вони повинні сприяти зростанню розуміння різних аспектів китайської культури в усьому світі та розвивати дружні відносини Китаю з іншими країнами.

Для реалізації цих цілей керівництво КНР використовує цілу низку загальновідомих інструментів публічної дипломатії: ЗМІ, ресурси мережі Інтернет, публікації, міжнародні культурні заходи, так і досить успішний проєкт просування китайської культури та мови «Інститут Конфуція». Станом на грудень 2011 р. у світі діють понад 800 інститутів Конфуція у 82 країнах та регіонах світу [13]. Важливими для формування позитивного образу Китаю та китайців стали студентські обміни. До п'ятірки країн, які відправляють до Китаю найбільше студентів для здобуття освіти, увійшли Південна Корея, США, Японія, Таїланд та Росія, причому більшість студентів приїхали вивчати китайську мову з метою залишитися працювати в Китаї.

Важливим напрямом китайської публічної дипломатії є розширення мережі ЗМІ різними мовами світу. На даний момент активно діє Китайське міжнародне радіо, агентство Сінхуа веде репортажі кількома мовами, Китайське державне телебачення (ССТV) останніми роками значно розширило мовлення за кордоном. Більше того, щороку дедалі більше іноземних кореспондентів працює у Пекіні. Лідери КНР все частіше беруть участь у прес-конференціях при відвідинах зарубіжних країн, а іноземні журналісти отримали можливість бути присутніми на офіційних зборах та засіданнях, активно з цією метою використовується й Інтернет. Держава виділяє великі суми на розвиток інформаційної сфери, оскільки вона найбільш пріоритетна у контексті реалізації публічної дипломатії практично [13].

Організація великих міжнародних заходів також становить частину публічної дипломатії КНР. Наприклад, Саміт АТЕС у 2001 р. у Шанхаї, Олімпійські ігри 2008 р. у Пекіні, Міжнародна виставка у Шанхаї у 2010 р., Літні Азіатські ігри 2010 р. у Гуаньчжоу, Олімпійські ігри 2022 р. в Пекіні, Китайська міжнародна виставка інновацій та високих технологій 2022 р. в Шеньчжені. Активно проводяться двосторонні культурні заходи, такі як Тиждень китайської культури, Рік китайської культури, Рік Китаю та інші. Такі події сприяють залученню туристів в країну, а

проведення культурних заходів дозволяє познайомити іноземців з китайським способом життя, менталітетом та культурою.

Китай активно використовує ЗМІ та соціальні мережі для поширення своїх ідей та цінностей. Державні ЗМІ, такі як CCTV і Xinhua, відіграють важливу роль у публічній дипломатії Китаю, представляючи країну в позитивному світлі та поширюючи інформацію про її досягнення та політику [13]. Китай також активно використовує соціальні мережі, такі як Weibo та WeChat, для комунікації з іноземними аудиторіями та розповсюдження своїх повідомлень.

Республіка Корея

Одними з ключових проєктів у рамках публічної дипломатії Південної Кореї є виставки у закордонних представництвах, які сприяють формуванню та просуванню позитивного національного іміджу, надаючи відвідувачам можливість познайомитись із мистецтвом та культурою країни. Крім того, реалізується стратегічна програма сприяння культурному обміну, проводяться заходи, присвячені встановленню дипломатичних зв'язків та важливим дипломатичним подіям.

Тут варто сказати про існування «народної дипломатії» Республіки Кореї. Спеціальна спільнота була створена у 2013 р. Міністерством закордонних справ Республіки Корея спільно з Корейським фондом. Проєкт існує у форматі онлайн-платформи для обміну інформацією та спілкування з аналогічними структурами. Це особливо актуально у ситуації світової пандемії та відсутності можливості особистих контактів, що створює дефіцит порозуміння на рівні міждержавного діалогу [14].

Ще одним важливим напрямом публічної дипломатії Південної Кореї, є «наукова дипломатія». Інформаційно-орієнтований блок також включає комплекс проєктів, націлених на підвищення рівня привабливості Кореї. Сюди насамперед входить міжнародний квіз – конкурс вікторин на знання Кореї для іноземців, метою якого є формування міжнародного інтересу до Кореї. Попередні раунди проводяться в дипломатичних представництвах республіки по всьому світу, і переможець з кожної країни, що бере участь, запрошується до Кореї, щоб познайомитися з традиційною корейською культурою і взяти участь у фінальному раунді [48].

Міністерство закордонних справ Республіки Корея також здійснює велику роботу над виявленням та виправленням некоректних даних про Корею в закордонних підручниках разом із Міністерством освіти.

Третім блоком публічної дипломатії Південної Кореї є політичний розділ. Важливу роль тут відіграє щорічний форум громадської дипломатії з 2013 р., який є ефективним каналом для міждержавного діалогу. Окрім того, проводиться активна інформаційна політика через закордонні місії. Різні програми, такі як семінари, ток-шоу, круглі столи, конференції та конкурси з питань, пов'язаних із Кореєю, організовуються закордонними місіями Кореї для взаємодії з іноземною громадськістю на різних рівнях.

Корейська служба культури та інформації виконує координуючу роль для корейських культурних центрів, що знаходяться за кордоном, кількість яких на сьогоднішній день становить 32 центри в 27 державах. Крім того, Корейська служба культури та інформації докладає зусиль для усунення неправдивих або некоректних відомостей у різних ЗМІ шляхом роботи з безпосереднім джерелом [14].

Міністерство культури, спорту та туризму також здійснює управління міжнародною телерадіомовною службою «Аріран ТВ», робочою мовою якої є англійська. До уваги закордонного глядача пропонується можливість ознайомитись із корейським телебаченням, починаючи від програм новин та закінчуючи популярними телесеріалами [71].

Крім державних інститутів, діяльність у сфері публічної дипломатії також може здійснюватися неурядовими організаціями. Однією з подібних організацій можна назвати «Мережу добровольчих агентств Кореї» (VANK), особливість якої полягає в тому, що реалізація її програм ведеться за допомогою Інтернет-простору. VANK використовує вебсайти як освітні платформи, за допомогою яких зацікавлені молоді люди можуть стати «кібер-дипломатами», здатними самостійно покращувати імідж Республіки Корея серед зарубіжної аудиторії. Щоб стати «кібер-дипломатом», школярі чи студенти реєструються на одному з таких освітніх сайтів та починають виконувати певні завдання, серед яких, наприклад, «викликати інтерес до Кореї в друга за листуванням». Тобто перед членом VANK стоїть завдання через соціальні

мережі подружитися з людиною із зарубіжної держави і в ході спілкування спробувати познайомити її з Кореєю, її історією та культурою, тенденціями сучасної політики, щоб створити в нього позитивний образ Кореї як «країни мого друга» [14]. У перспективі розраховується, що зарубіжні друзі зможуть передати цей позитивний образ Кореї своїм близьким, друзям та знайомим, що відповідає меті молодих «кібер-дипломатів» щодо просування та покращення іміджу Республіки Корея.

Японія

Публічна дипломатія Японії покликана доносити до зарубіжних аудиторій позицію Японії щодо багатьох глобальних питань і роз'яснити суть зовнішньополітичних ініціатив, що просуваються Японією. Міцний контакт із суспільствами інших країн встановлюється за допомогою багатого представництва офіційних японських ресурсів у мережі Інтернет та соціальних мережах.

Японський уряд активно протидіє різноманітним заявам, що не відповідають офіційній позиції, дезінформації та фейковим новинам. У безперервному режимі ведеться інформаційне протистояння з державами Корейського півострова, пов'язане з питаннями історії, територіальними суперечками, звинуваченнями Японії у здійсненні неправомірного китобійного промислу. Гостро постає проблема викрадення японських громадян Північною Кореєю. За багатьма з цих тем Японія займає досить жорстку позицію, інформаційні матеріали щодо них перекладаються на безліч мов, щоб привернути увагу міжнародного співтовариства до їх вирішення.

Серед позитивних образів, які Японія просуває у процесі публічної дипломатії: досягнення у сфері науки і техніки, активна участь країни у глобальному кліматичному русі, відстоювання принципів міжнародного права, надання підтримки глобальному розвитку, підтримка інститутів багатосторонньої дипломатії у рамках японської ініціативи «Вільний та Відкритий Індо -Тихоокеанський регіон» (Free and Open Indo-Pacific), вибудовування образу пацифістської держави, відмова від війни, що закріплено на конституційному рівні [23].

Медіа-продукти державної телерадіокомпанії NHK доступні в багатьох країнах світу. Радіо Японії Всесвітньої служби NHK World-Japan доступне ще 21 мовою, окрім японської, і транслюється безкоштовно у форматі онлайн-мовлення. Програму

мовлення складають блоки новин, передачі про культуру та історію Японії, а також аудіо-уроки японської мови. Телеканал NHK World-Japan має схожу програмну сітку, проте передачі виходять лише англійською мовою. Телеканал, внаслідок наявної системи фінансування (корпорація функціонує переважно рахунок абонентської плати телеглядачів), поширюється переважно у складі платних пакетів супутникового чи кабельного телебачення навіть у Японії, що обмежує охоплення аудиторії. Тим не менш, більшість програм доступна на офіційному сайті Всесвітньої служби NHK World-Japan або в безкоштовному мобільному додатку. 15 січня 2019 р. була запущена версія каналу китайською мовою (оригінальні англійські програми або дублюються, або супроводжуються китайськими субтитрами), яка транслюється лише онлайн. У квітні 2018 р. відбувся ребрендинг Всесвітньої служби NHK, яка змінила назву з NHK World на NHK WorldJapan. Це було зроблено, оскільки багатьом глядачам було неочевидне японське походження каналу [23].

До інформаційної складової публічної дипломатії MOFA можна віднести і проєкт JAPAN HOUSE (Японський дім), в рамках якого у 2017–2018 рр. було відкрито три унікальні багатофункціональні центри, що дозволяють повністю поринути в атмосферу Японії. Японські будинки з'явилися в Сан-Паулу, Лос-Анджелесі та Лондоні та пропонують відвідувачам відкритий бібліотечний простір, виставки та лекції про Японію, ресторан з автентичною японською кухнею та магазин японських товарів. Головною метою проєкту є надати мешканцям цих міст та туристам можливість постійної взаємодії з Японією та її багатою культурою, для чого регулярно оновлюється програма заходів Японського будинку, відбуваються поповнення у бібліотеці. Станом на початок 2019 р. сукупна відвідуваність трьох Японських будинків перевищила 2 млн. осіб, що у всіх трьох випадках у кілька разів перевищило цільові показники річної відвідуваності [61].

Можна зробити висновок, що інформаційна складова публічної дипломатії Японії на тлі зростання глобальних інформаційних потоків продовжують розвиватися. Однією з існуючих проблем, як свідчить практика, є недостатність використання іноземних мов окрім англійської у міжнародному телевізійному мовленні, що перешкоджає встановленню міцних контактів із окремими країнами та регіонами.

Проте коли справа доходить до ключових для Японії тем, то робота з перекладу іноземними мовами успішно проводиться. Для збільшення охоплення потрібне розширення інформації, доступної іншими мовами. Проєкт JAPAN HOUSE, як приклад більш інтегрованої, різнобічної та довгострокової комунікації, вже перевершив початкові очікування. У той же час Японські будинки поки що представлені лише у трьох країнах. Необхідно й надалі розширювати цю мережу, щоб включити поки що незадіяні регіони, такі як Східна Європа, Близький Схід, Центральна Азія, Африка.

Монголія

Основні цілі сфери публічної дипломатії Монголії включають реалізацію зовнішньої політики на глобальному рівні через національну культуру, мистецтво, спадщину та історичне багатство, розробку політики та стратегії публічної дипломатії та культурного співробітництва, захист фундаментальних інтересів Монголії, а також підвищення та збереження статусу нації, забезпечення центральної нормативної бази для всієї діяльності «м'якої сили», спрямованої на розширення дипломатичних відносин Монголії на міжнародному рівні та забезпечення політичних рамок через міжнародні культурні відносини з метою зміцнення монгольської публічної дипломатії [52].

Для реалізації стратегій публічної дипломатії прийнято наступні дві програми:

1. «Програма з пропаганди Монголії за кордоном», яка була прийнята другою постановою парламенту Монголії в 2016 р., що передбачає широкий спектр заходів культурно-просвітницького, наукового, інформаційного характеру для створення сприятливого іміджу країни в зарубіжних державах [60];

2. Програма «Монголи світу». Мета цієї нової програми полягає в реалізації комплексної політики, зверненої на монголів, що живуть за кордоном, у визначенні вирішення їх проблем, у створенні для них умов для внесення вкладу в розвиток своєї батьківщини. Програма також спрямована на культурний обмін та на підтримку зв'язків та співпраці народів-носіїв монгольської мови, культури та традицій [37].

Одним із напрямів діяльності державних ЗМІ Монголії є робота із зарубіжною аудиторією. Монголія активно співпрацює з міжнародними ЗМІ та використовує

соціальні мережі для розповсюдження інформації про свою країну та зовнішню політику. Сайт монгольського державного інформаційного агентства «Монцаме» та радіостанція «Голос Монголії», крім монгольської, має російську, англійську, китайську та японську версії. Окрім державних структур, просуванням позитивного образу Монголії за кордоном займаються такі неурядові організації, як «Асоціація монголів світу», «Міжнародний конгрес монголів» та інші [52].

Ці ініціативи спрямовані на створення позитивного іміджу Монголії, залучення уваги до її культурних та історичних багатств, а також сприяють позитивній сприйнятості країни на міжнародній арені.

РОЗДІЛ 3. ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ «М'ЯКОЇ СИЛИ» КРАЇНАМИ СХІДНОЇ АЗІЇ

3.1. Американський вектор «м'якої сили» країн Східної Азії

Китай

Двосторонні відносини КНР та США мають ключовий характер для світової політики. В одних напрямках міжнародного життя країни взаємодіють, в інших – протидіють, хоч і заперечують наявність офіційного суперництва за домінування на світовій арені.

Враховуючи характер двосторонніх відносин, реалізація «м'якої сили» Китаю в США націлена на формування симпатії та певної залежності у широкій структурі суспільного споживання.

Китай використовує такі форми та методи китайської дипломатії для просування своєї «м'якої сили» в США:

- «Культурна дипломатія» Китаю спрямована на поширення китайської культури та китайської мови, підтримка освіти, пропаганда історії та філософії;
- «Економічна дипломатія» Китаю включає торгові угоди, підтримку та розвиток взаємовигідних відносин;
- «Народна дипломатія» застосовується для просування та поширення «м'якої сили» та містить такі ланки: семінари, міжнародні конференції, міжнародні заходи, симпозіуми, обмін делегаціями тощо [26].

У своєму виступі у вересні 2005 р. заступник міністра закордонних справ США Роберт Зеллік ініціював стратегічний діалог із Китаєм. Визнаючи Пекін як державу, що розвивається, виступити як «відповідальний партнер». Він використав свій вплив з Китаю, щоб залучити до міжнародної системи такі країни, як Судан, Північна Корея та Іран. У тому ж році Китай опублікував книгу «Шлях мирного розвитку Китаю», де йдеться про шлях природної модернізації Китаю. Ця книга – декларація, є своєрідним зобов'язанням та гарантією КНР перед світовою спільнотою – Китай, як і інші країни, працюватиме над спільним розвитком міцного світу задля загального процвітання.

У вересні 2008 р. Китай став найбільшим кредитором США із сумою близько 600 млрд. доларів.

Після світової фінансової кризи 2007–2008 рр. міжнародний статус Китаю ще більше підвищився завдяки його включенню як ключового члена групи провідних економік G20, які зібралися для вирішення найсерйознішого економічного спаду у світі з часів Великої депресії [26].

Китайські компанії, ставали привабливими – або, принаймні, добре відомими – іноземними брендами у Сполучених Штатах, повторюючи важливу рису американської «м'якої сили». Яскравими прикладами є Haier у галузі побутової техніки та Lenovo у сфері персональних комп'ютерів (що отримала популярність після придбання підрозділу ПК IBM). До того, як її імідж було визначено гучними звинуваченнями в крадіжці інтелектуальної власності, ухиленням від санкцій США щодо Ірану та потенційним створенням уразливостей у своїх продуктах, які можуть бути використані для шпигунства КНР, Huawei здобула репутацію висококонкурентного виробника телекомунікаційних послуг та обладнання для США та світових ринків.

В інших областях, пов'язаних з «м'якою силою», таких як культура, спорт та освіта, роль Китаю у Сполучених Штатах розширювалася і поглиблювалася протягом більшої частини епохи реформ. Фільми Чжана Імоу та інших видатних режисерів КНР привернули безпрецедентну увагу та визнання китайського кіно з боку американської публіки та критиків. Зірка баскетболу Національної баскетбольної асоціації (НБА) Яо Мін став дефакто послом «м'якої сили» в Китаї, знявшись на корті та рекламі споживчих товарів. Коли Пекін отримав право на проведення літніх Олімпійських ігор 2008 р., це ознаменувало значне відновлення репутації Китаю після удару, завданого репутації Китаю в Сполучених Штатах інцидентом на площі Тяньаньмень у 1989 р., який завадив Пекіну прийняти у себе 200 Ігри [62].

Китайські ЗМІ розширювалися і ставали дедалі помітнішими на ринках США, представляючи в цілому позитивний погляд на Китай для американської аудиторії.

З 2004 р. китайський уряд спонсорує Інститути Конфуція в університетських містечках та коледжах по всьому світу, надаючи вчителів, підручники та поточні

фонди. Мережа Інститутів Конфуція у США швидко розширилася після заснування першого Інституту в США в Університеті Меріленда в 2004 р.. У 2011 р. Інститут Конфуція США запропонував 6127 курсів китайської мови, а загальна кількість студентів наближалася до 160 тис.. Вони також організували або спонсорували 2800 культурних заходів із 1,47 млн. учасників. Станом на квітень 2012 р. 81 Інститут Конфуція та 299 класів Конфуція були створені в 48 штатах країни [29]. До 2020 р. в коледжах та класах середніх та початкових шкіл США налічувалося близько 100 Інститутів Конфуція. Інститути спочатку складали позитивні враження. Вони надавали ресурси для навчання та культурних заходів, які розширили пропозиції у невеликих та менш багатих школах. На рубежі тисячоліть у деяких провідних дослідницьких університетах США створювалися Інститути Конфуція, які підтримували розробку програм з широкого кола питань, пов'язаних із Китаєм, деякі з яких мали відношення до зовнішньої політики [22].

Кількість американських студентів, які вивчають китайську мову та Китай, різко зростає. Щоб трохи скоротити величезний розрив з кількістю китайських студентів у школах США, адміністрація Обами оголосила про ініціативу «100 000 осіб», яка прагнула різко збільшити кількість американських студентів, які навчаються в Китаї, та китайські університети створили численні програми із залучення студентів зі США [47]. Всі ці дії, ймовірно, були механізмами, здатними генерувати «м'яку силу» Китаю таким чином, щоб це могло вплинути на ставлення американців до Китаю і, у свою чергу, на політику США щодо Китаю.

У 2013 р. президент США Барак Обама прийняв президента Китаю Сі Цзіньпіна в Каліфорнії, щоб встановити особисті стосунки зі своїм колегою. Президенти пообіцяли більш ефективно співпрацювати у вирішенні двосторонніх, регіональних та глобальних проблем, включаючи зміну клімату та питання Північної Кореї. Цього ж року Сполучені Штати розробили план 100 000 Strong Initiative, який покликаний закликати американців вивчати китайську мову в Китаї. Передбачається, що ці молоді люди, які володіють китайською мовою та обізнані про особливості китайського способу життя та історії, у найближчому майбутньому сформують еліту та захищатимуть інтереси США на міжнародній політичній арені. Китай же матиме в

своєму розпорядженні еліту, вивчену в США і що володіє глибокими знаннями в галузі високих технологій, американських цінностей та історії.

У 2019 р. та на початку 2020 р. політичний імідж Китаю в очах багатьох американських глядачів сильно погіршився. Найбільші політично важливі події в історії Китаю показали, що режим країни суперечить американським цінностям: посилення тиску Китаю і залякування демократичного Тайваню, у тому числі спроби ізолювати його на міжнародному рівні шляхом переманювання деяких з його небагатьох дипломатичних союзників, що залишилися, і звуження доступу до міжнародних організацій та зусилля щодо впливу на демократичні вибори на Тайвані за допомогою маніпулювання соціальними мережами; жорстка політика Пекіна щодо продемократичних і «законних» протестів у Гонконгу; затримання сотень тисяч уйгурів-мусульман у Сіньцзяні на тлі «широкомасштабної радикальної програми примусової культурної асиміляції»; та «очевидне неправильне поводження з коронавірусом», принаймні частково, через патології авторитарної бюрократичної системи, яка перешкоджала звітності, приховування інформації владою вищого рівня, відмови Китаю від пропозицій іноземної допомоги [19].

Китайські компанії у Сполучених Штатах також були не в захваті. Найбільш яскравий приклад – компанія Huawei, яка дедалі більше стала визначатись як проблема національної безпеки США. Компанія та її афілійовані особи були звинувачені в ухиленні від обмежень США на відносини з Іраном та Північною Кореєю, а також у широкомасштабній та систематичній крадіжці інтелектуальної власності США. На запит Вашингтона фінансовий директор компанії та дочка її засновника були заарештовані в Канаді та затримані для можливої екстрадиції. Уряд США заборонив використання продуктів Huawei в багатьох державних цілях і створення мереж 5G в США через побоювання, що Huawei може встановити лазівки для китайського уряду, щоб отримати доступ до американської інформації та контролювати американське обладнання, і, через те, що Huawei не зможе відмовитись від вимог китайської партії-держави про співпрацю у можливих кроках, спрямованих на підрив національної безпеки США [19].

У 2020 р. США звинуватили «Інститут Конфуція» у пропагандистській кампанії. ««Інститути Конфуція» фінансуються КНР і є частиною апарату глобального впливу та пропаганди Комуністичної партії Китаю». Станом на 18 травня 2021 р. NAS налічує загалом 47 інститутів Конфуція у Сполучених Штатах. До них входять п'ятнадцять, які планується закрити [22].

Також у 2020 р. обидві країни звинувачували одна одну у поширенні вірусу в Китаї. Китай заявив, що американські військові принесли вірус у Китай, але він не мав доказів. У відповідь США звинуватили уряд у нездатності запобігти поширенню вірусу в Китаї на ранньому етапі.

У культурних питаннях, незважаючи на обіцянки деяких попередніх успіхів, китайські фільми не змогли завоювати популярність у основної американської аудиторії, а потенціал «м'якої сили» китайських фільмів ослаб, оскільки в кіноіндустрії КНР встановилися холодніший політичний клімат і жорсткіші обмеження на контент. У Сполучених Штатах почала наростати критика, що замість того, щоб збагатити кінематографічні пропозиції для американської аудиторії, Китай почав несприятливо впливати на утримання одного з найхарактерніших і найпомітніших експортних товарів США, пов'язаних з «м'якою силою». Зросли побоювання, що американські студії, зосередивши увагу на доходах від ринку КНР, відмовляються від різноманітніших і культурно цінних продуктів на користь франшиз бойовиків, які не стикалися з мовними чи культурними бар'єрами, або блокувалися китайськими цензорами.

SWOT-аналіз реалізації стратегії «м'якої сили» Китаю в США

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. Китай має одну з найбільших економік у світі, що дозволяє йому фінансувати різноманітні ініціативи та проекти в США, а також створювати нові робочі місця;</p> <p>2. Академічні та культурні обміни: сприяють обміну знаннями, розумінню між країнами та допомагає підняти рівень взаємного інтересу.</p>	<p>1. Залежність Китаю від експорту до США може зробити його вразливим у випадку торговельних конфліктів;</p> <p>2. Питання прозорості, прав людини та інші соціальні питання можуть стати слабким моментом в «м'якій силі» Китаю в США;</p> <p>3. Геополітичні суперечності між Китаєм і США, наприклад, у справі</p>

<p>3. Мова та культура: Поширення китайської мови та популярність китайської культури через фільми, музику, гастрономію та інше сприяють підвищенню інтересу американців до Китаю;</p> <p>4. Інвестиції в освіту: Китай активно інвестує в освітні програми в США, надаючи стипендії та фінансову підтримку студентам.</p>	<p>Тайваню чи Японському морі, можуть ускладнити впровадження «м'якої сили» через зростання напруг у відносинах;</p> <p>4. Розуміння різниці в культурних цінностях може стати перешкодою для ефективного використання культурної «м'якої сили» в американському контексті.</p>
<p>Можливості</p>	<p>Загрози</p>
<p>1. Економічна співпраця: Збільшення економічної співпраці між Китаєм і США може призвести до взаємовигідних угод і партнерств;</p> <p>2. Науково-технічний обмін: Співпраця в галузі науки та техніки може призвести до спільних інновацій і розвитку обох країн, передові технологічні розробки Китаю, такі як 5G, штучний інтелект, можуть впливати на американські галузі та стати підставою для співпраці в цих сферах;</p> <p>3. Участь та співпраця в глобальних ініціативах, наприклад, боротьба зі змінами клімату.</p>	<p>1. Спротив і недовіра в США до Китаю можуть викликати політичні та торговельні конфлікти, що впливатимуть на «м'яку силу» Китаю;</p> <p>2. Кібербезпека: Загрози в області кібербезпеки можуть призвести до погіршення відносин і впливати на інформаційну безпеку обох країн.</p> <p>3. Суперництво за вплив у третіх країнах: Спроби обидвох країн розширювати свій вплив у третіх країнах можуть викликати конфлікти та конкуренцію.</p>

Свот-аналіз вказує на те, що Китай має значущі сильні сторони в економіці та технологіях, але також стикається з певними слабкими моментами, такими як торговельний дисбаланс і питання прав людини. Стратегія «м'якої сили» Китаю в США може призвести до співпраці і взаємовигідних відносин, але також існують загрози політичних і торговельних конфліктів, а також кібербезпеки. Важливо знаходити баланс та розвивати конструктивні механізми взаємодії для забезпечення стабільності та взаємовигідних відносин між обома країнами.

Республіка Корея

Республіка Корея є важливим союзником та ключовим торговим партнером США.

Зовнішня політика Південної Кореї в США характеризується використанням певних інструментів «м'якої сили», які реалізуються через урядові проєкти. Перш за все, це економічна дипломатія в яку входять політика «сприятливої атмосфери» для роботи корейських ТНК в США та збільшення їхньої міжнародної впізнаваності, а також стимулювання інвестиційної привабливості. Далі це публічна дипломатія, серед завдань якої є реалізація «Корейської хвилі» або «Халлю» в США – створення середовища, що заохочує творчість та інновації у виробництві Республіки Корея. Другорядну роль відіграють такі інструменти «м'якої сили» як освіта, студентські обміни та туризм.

Успішний міжнародний експорт корейської продукції перетворив комерційні бренди на аспект «м'якої сили» дипломатії Південної Кореї. Найбільші південнокорейські компанії, такі як Samsung, LG, Daewoo, Kia, Hyundai, виробляють найширший асортимент продукції: від двигунів і турбін до смартфонів та інших високотехнологічних продуктів. Південнокорейські бренди – одні з найвідоміших у США й у всьому світі – асоціюються з надійністю, високою якістю товару та його відносною ціною доступністю.

Щоб зробити південнокорейську економіку привабливішою для іноземних інвестицій, у тому числі й американських, уряд вжив деяких заходів. Основними цілями є лібералізація капіталу та модернізація валютного ринку. Було скасовано стелю на іноземні інвестиції у південнокорейські акції без фіксованого дивіденду. І на даний момент громадяни інших держав також можуть купувати частки у будь-якій компанії Південної Кореї без дозволу ради директорів, звичайно, виключаючи компанії військово-промислового комплексу та громадських об'єднань. Іноземці можуть придбати до 50% від вартості громадських об'єднань [48].

Південнокорейські автовиробники Hyundai і Kia збирають автомобілі в Сполучених Штатах. Наявність цих заводів збільшує обсяг прямих інвестицій Південної Кореї у Сполучених Штатах, і що важливо підтримує майже 52 тис. робочих місць у США. Так, у травні 2022 р. Hyundai Motor оголосила про інвестиції

10,5 млрд. доларів США, у липні Samsung Electronics повідомила про наміри вкласти майже 200 млрд. доларів протягом 20 років у виробництво напівпровідників у Техасі.

Влітку південнокорейська SK Group розповіла про плани з інвестування 22 млрд. доларів у проекти на американській землі у сфері мікросхем, «зелених» технологій та біотехнологій. Крім того, у липні було засновано спільне підприємство SK Group та американської компанії Ford, яке займеться виробництвом акумуляторів для електромобілів у штатах Теннесі та Кентуккі. Вартість проекту оцінюється в 7,7 млрд. доларів, SK Group візьме на себе половину цієї суми.

У жовтні японська Honda та південнокорейська LG Energy Solution домовилися вкласти 3,5 млрд. доларів у завод із виробництва акумуляторів в Огайо.

Якщо на початку століття лише США були найбільшим інвестором Південної Кореї, то зараз уже й південнокорейські інвестори вносять свій капітал до Сполучених Штатів. Існує безліч спільних підприємств. Незважаючи на деякі суперечності, держави мають міцні економічні зв'язки, а також тісно пов'язані в інвестиційній сфері протягом багатьох років.

Рушійною силою «Корейської хвилі» є музична та кіноіндустрія, представлена різними корейськими компаніями. Корейська музика та кіно перетворилася на популярну субкультуру серед людей у всьому світі, у тому числі й в США.

YouTube — одна з американських соціальних мереж, де К-поп (музичний жанр, що виник у Південній Кореї і увібрав у себе елементи західного електропопа, хіп-хопу, танцювальної музики та сучасного ритм-н-блюзу) досяг надзвичайного успіху. Першим відео, яке коли-небудь набрало мільярд переглядів на YouTube, стало музичне відео на пісню «Gangnam Style» від PSY, яке утримувало рекорд за кількістю переглядів протягом п'яти років після виходу. PSY, однак, не єдиний корейський виконавець, який завоював величезну аудиторію на YouTube. Багато К-поп виконавців стали сенсаціями YouTube. Це не рідкість, коли популярна К-поп група випускає музичний кліп і набирає понад 50 млн. переглядів протягом кількох місяців. Приблизно п'ятнадцять найпопулярніших корейських музичних виконавців мають одне чи кілька своїх відео, які переглянули 100 млн. на YouTube, а принаймні шість корейських виконавців переглянули понад 200 млн... За винятком PSY, К-поп -

виконавець із найбільшою кількістю переглядів одного відео на YouTube – BIGBANG; станом на січень 2018 р. їх музичний кліп на пісню «Fantastic Baby» набрав понад 337 млн. переглядів [46].

Крім того, що корейські артисти набувають популярності на YouTube і в соціальних мережах, вони також очолювали чарти Billboard. У 2017 р. жіноча ідол-група TWICE стала восьмою корейською виконавицею, яка посіла перше місце в чарті Billboard World Digital Songs разом із попередниками PSY, BIGBANG, BLACKPINK, 2NE1, BTS, EXO та G-Dragon із Теянгом.

Сучасну популярність К-поп в Америці можна простежити до його власної історичної основи, яка походить із середини ХХ ст.. Значна військова присутність США з моменту закінчення японської окупації до завершення Корейської війни значно вплинула на розвиток корейської поп-культури. Через зубожіння, викликане Корейською війною на початку 1950-х рр., багато корейців не могли дозволити собі культурні продукти, тому переважна більшість музики, створеної в той час, обслуговувалася американськими військовими. Протягом цього періоду американська армія володіла незмірним авторитетом і значними фінансовими ресурсами. Тому більшість південнокорейських музикантів прагнули задовольнити музичні уподобання військових. Незабаром корейці познайомилися з біг-бендом, роком, свінгом і джазом, які спочатку були призначені для розваги американських солдатів, але пізніше стали популярними для корейської аудиторії. Розваги американських військових стали настільки важливою частиною корейської економіки наприкінці 1950-х рр., що загальна сума грошей, зароблена через розваги військових, була вищою, ніж загальна сума, отримана від усього корейського експорту разом узятого [48].

Однією з корейських хлопчачих груп, яка особливо успішно інтегрувалася в американську поп-культуру, є група BTS, скорочення від Bangtan Boys. У 2017 р. BTS отримали значне визнання в американських ЗМІ, а такі джерела новин, як CNN, NPR і Huffington Post, опублікували статті про зростання популярності групи серед американських шанувальників. У листопаді 2017 р. BTS отримали приголомшливу підтримку американських шанувальників і знаменитостей, коли вони стали першим

К-поп гуртом, який виступив на American Music Awards (AMA). Незважаючи на те, що пісня, яку вони виконали, була майже повністю корейською мовою, аудиторія все ще була залучена і насолоджувалась складною хореографією та шармом BTS.

Результатом цієї «Корейської хвилі» стало не лише широке визнання корейських медіа, а й утвердження корейських артистів і виконавців як міжнародних імен. Режисер Пон Чжун Хо та музична група BTS стали загальновідомими в США.

Говорячи про розповсюдження кіно Республіки Корея в США історично склалося так, що американське драматичне телебачення не показало багато азіатських головних героїв за десятиліття виробництва. На South by Southwest (SXSW), одній із найбільших мультимедійних конференцій і подій у США, корейські драми вперше були представлені з власною панеллю. Презентація називалася «Гарячий ринок: орієнтування в майбутнє К-Драм», і в ній брали участь журналісти та експерти з новин корейської драми. Сара Лейн, одна з учасниць комісії та співпродюсер подкасту Kdrama Reports, заявила, що хоча SXSW вже проводив К-поп панелі в минулому, це була перша, повністю присвячена корейській драмі. К-драм більше не є новинкою в США, а є прибутковим ринком як для творців шоу, так і для аудиторії, яка прагне більшої репрезентації та різноманітності в ЗМІ [48].

Доступність К-драм через популярні сервіси потокового передавання дала можливість охопити широку аудиторію за межами Республіки Корея. Netflix уже багато років є чемпіоном серед К-драм, розповсюджуючи незліченну кількість К-драм із субтитрами протягом багатьох років. Сервіс потокового передавання вперше з'явився в Кореї в 2016 р. і з тих пір продовжує підтримувати міцні відносини з корейським телебаченням. У Netflix створено Love Alarm, перший з багатьох корейських оригінальних серіалів. Станом на 2020 р. Netflix став провідною потоковою платформою в Кореї. Завдяки бібліотеці таких шоу, як глобальний феномен «Гра в кальмара» та характерні риси К-драм, як-от «Хлопці над квітами», Netflix може ділитися К-драмами з різними групами населення, що робить перегляд шоу легшим, ніж будь-коли [48].

Загалом, корейська індустрія справила дуже важливий вплив на сучасну американську культуру, впливаючи не лише на різноманітність мов і їжі, а й на

музику та кіно. К-поп та К-драми виступають як засоби «м'якої сили», що сприяють позитивному враженню про корейську культуру та суспільство в США. Це може полегшувати дипломатичні відносини, надавати можливість обміну культурними цінностями та стимулювати інтерес до Кореї. Популярність корейської культури може стимулювати економічний обмін між країнами. Туризм, продаж товарів та послуг, пов'язаних з К-поп та К-драмою, може стати додатковим стимулом для економічного співробітництва між Республікою Корея та США.

Японія

Сьогодні Японія та Америка стають нерозривно пов'язаними державами як економічно так і політично і є одними із головних гравців у міжнародних відносинах.

Економічні зв'язки між Японією та Америкою є достатньо тісними. Обидві держави здійснюють обмін товарами, послугами та інвестиціями, що сприяє економічному зростанню та процвітанням обох країн. Японська економіка стає однією з найбільших у світі, а Америка продовжує бути провідною світовою державою.

Японія є четвертим за величиною торговим партнером Сполучених Штатів після Китаю, Канади та Мексики за Бюром перепису населення США, 2019 р. [74], а США є головним торговим партнером Японії, згідно з Світовим банком, 2019 р. [72].

Обидві держави співпрацюють у вирішенні глобальних проблем, включаючи зміну клімату, боротьбу з тероризмом та насильством, та забезпечення безпеки у регіонах світу. Вони працюють разом у рамках міжнародних організацій, щоб зміцнити свій вплив та подолати виклики сучасного світу. Приблизно 54 тис. військовослужбовців США, 8 тис. цивільних працівників Міністерства оборони та їхні утриманці дислокуються в Японії відповідно до Договору між США та Японією про взаємне співробітництво та безпеку.

З січня 2022 р. до кінця січня 2023 р. тривала регулярна координація політики на високому рівні між Японією та США, включаючи дев'ять зустрічей на вищому рівні (з яких дві були телефонними дзвінками та одна зустріч була телеконференцією) і 14 зустрічей міністрів закордонних справ (з яких шість були телефонними дзвінками). Завдяки глибоким довірчим відносинам між лідерами та міністрами закордонних справ японсько-американський альянс міцніший, ніж будь-коли. Дві

країни тісно співпрацюють у регіональних справах, включаючи Китай, Північну Корею та Україну, а також у вирішенні глобальних проблем, таких як COVID-19, зміна клімату, ядерне роззброєння та нерозповсюдження [34].

11 лютого 2022 р. міністр закордонних справ Хаясі, який перебував з візитом в Австралії для участі в зустрічі Японія-Австралія-Індія-США. Також пройшла зустріч міністрів закордонних справ Японії та США з державним секретарем Блінкеном. Обидва міністри погодилися продовжувати тісну координацію між Японією та США та поглиблювати співпрацю з країнами-однорумцями, такими як Австралія, Індія, країни АСЕАН та європейські країни, щодо реалізації Free and Open Indo-Pacific (FOIP) — Вільний і відкритий Індо-Тихоокеанський регіон [33]. Крім того, вони обмінялися думками щодо «нової форми капіталізму» та «Build Back Better», тобто «відбудувати краще, ніж було», які пропагують відповідно прем'єр-міністр Кішіда та президент Байден, і погодилися, що вони поглиблять обговорення економічної політики обох країн у майбутньому, використовуючи нову економічну версію формату «2+2» [20].

З 22 по 24 травня 2022 р. президент Байден відвідав Японію вперше після вступу на посаду президента та провів японсько-американську зустріч на вищому рівні з прем'єр-міністром Кішідою. Обидва лідери підтвердили необхідність рішучого захисту вільного та відкритого міжнародного порядку, заснованого на верховенстві права, в умовах агресії Росії проти України, яка розхитує саму основу міжнародного порядку [33].

13 січня 2023 р. прем'єр-міністр Кішіда, який перебував з візитом у Вашингтоні, провів японсько-американську зустріч на вищому рівні з президентом Байденом. Оскільки Японія та США стикаються з найсуворішою та найскладнішою ситуацією безпеки за останні роки, обидва лідери привітали те, що стратегії національної безпеки, оголошені двома країнами у 2022 р., узгоджуються одна з одною, і підтвердили свою рішучість і надалі зміцнювати стримування та можливості реагування японо-американського альянсу, в тому числі шляхом створення синергії в реалізації стратегій. Лідери двох країн доручили поглибити конкретні консультації щодо співпраці Японії та США у сфері безпеки. Крім того, обидва лідери підтвердили

важливість миру та стабільності в районі Тайванської протоки та закликали до мирного вирішення проблем, пов'язаних із протокою. Обидва лідери підтвердили безпрецедентну співпрацю Японії та США, що ґрунтується на спільному баченні вільного та відкритого Індо-Тихоокеанського регіону та мирного та процвітаючого світу, що керується спільними цінностями та принципами, включаючи верховенство права, і опублікували Спільну заяву США і Японії [34].

Крім того, сучасні технології стають ключовим елементом японського та американського співробітництва. Обидві країни продовжують лідирувати в галузі наукових досліджень, інновацій та розробок. Японія залишається лідером у сферах робототехніки, штучного інтелекту, енергетики та інших передових технологій, тоді як Америка продовжує бути піонером у галузі інформаційних технологій, космічних досліджень та біотехнологій.

Японська культура, включаючи кіно, літературу, анімацію (аніме) та моду, значно впливає не тільки на США, а й на всю світову арену. Це й не оминуло і культурний обмін та навчання. Програми освітнього обміну як між студентами, так і між вчителями мають місце між США та Японією, що підкреслює сприятливі наміри двох країн щодо зміцнення японо-американського альянсу. Однією з відомих програм є двостороння програма з обміну «Tomodachi», що забезпечує знайомство учнів старших шкіл двох країн з культурними особливостями США та Японії та їх соціальну взаємодію один з одним [78]. Програма успішно діє досі, намагаючись розширювати рамки своїх можливостей. Головною метою молодіжного обміну за цією програмою є забезпечення та посилення культурного діалогу та взаєморозуміння між студентами Сполучених Штатів та Японії, таким чином можна говорити про заходи, які вживаються урядами двох держав для поглиблення інтересу молодих людей до культурних особливостей один одного. Приїжджаючи до Японії, учасники мають можливість вивчати японську, покращувати свої навички володіння цією мовою. Завдяки розвитку такого роду освітніх програм з обміну, японці та американці отримують можливість реалізувати себе в освітній, політичній, економічній чи культурній сфері, краще дізнатися про особливості іншої країни, з якою їхня держава у сприятливих відносинах.

Японія й надалі поглиблюватиме японсько-американський альянс, який є стрижнею зовнішньої політики та політики безпеки Японії. Завдяки низці зустрічей із США обидві країни підтвердили, що одностороння зміна статус-кво силою ніколи не є прийнятною в жодному регіоні. На основі японсько-американського альянсу потенціал Індо-Тихоокеанського регіону, який є стратегічно найважливішим для обох країн, має бути пов'язаний із його стабільністю та процвітанням. З цією метою Японія та США працюватимуть разом, щоб зміцнити можливості Альянсу щодо стримування та реагування, беручи до уваги зміну ролі та місій Японсько-американського Альянсу. При цьому обидві країни зосередяться на подальшому зміцненні двосторонньої координації за допомогою Координаційного механізму Альянсу, союзницьких зусиллях у мирний час, поглибленні співпраці між Японією та США для ефективної роботи протиударних можливостей Японії, співпраці в галузі космосу, кібернетики та інформаційна безпека, технологічне співробітництво, щоб гарантувати, що Альянс збереже свою конкурентоспроможність, і спільні інвестиції в новітні технології тощо. Японія також продовжуватиме свої зусилля для забезпечення того, щоб розширене стримування США залишалось надійним і стійким [73]. Крім того, Японія й надалі оптимізує розташування збройних сил США в Японії, а також докладе всіх зусиль, щоб пом'якшити вплив на місцеві громади за допомогою таких зусиль, як якнайшвидше переміщення авіабази морської піхоти (MCAS) Футенма до Хеноко, зберігаючи при цьому стабільна присутність американських військ в Японії. У той же час через японсько-американський консультативний комітет з питань економічної політики (Економічний «2+2»), запущений у липні 2022 р., дві країни обговорюватимуть дипломатію, безпеку та економіку в цілому, а також подальше зміцнення співпраці з питань, спільних для обидві країни, такі як економічна безпека та підтримка та зміцнення заснованого на правилах економічного порядку [20].

Отже, Японія використовує різноманітні засоби «м'якої сили» для підтримки своїх інтересів та створення позитивного образу в Сполучених Штатах. Японія та США мають тісні економічні зв'язки, і великі японські компанії мають важливий вплив на американський ринок. Інвестиції, спільні проєкти та торговельні відносини сприяють спільному економічному добробуту. Також через культурну дипломатію

Японія активно використовує свою культурну спадщину для залучення уваги та створення позитивного образу Японії в США.

3.2. Європейський вектор реалізації «м'якої сили» країн Східної Азії

Китай

Європа приваблює Китай своїми економічними можливостями. Замість того, щоб співпрацювати з Європейським Союзом (ЄС) як політичним утворенням, Китай насамперед встановлює двосторонні відносини з тією чи іншою країною ЄС.

Першими важливими спільними документами, які багато в чому визначили вектор подальшого розвитку відносин, стали Торгова угода 1978 р. та Угода про торгівлю та співробітництво 1985 р.. У 1995 р. було прийнято перший документ «Довгострокова політика китайсько-європейських відносин». У ньому, зокрема, йдеться, що, незважаючи на серйозне охолодження відносин, після подій 1989 р. на Тяньаньмень, Європі необхідно переглянути свою позицію в дусі «нової азіатської стратегії», розвивати довгострокові двосторонні відносини, які б відповідали політичному, економічному, регіональному та глобальному статусу Китаю. У стратегії не лише наголошується на важливості Китаю як торгового партнера, найбільшого ринку збуту та постачальника товарів, а й на необхідності співпраці з широкого спектру питань глобального значення – від ядерного нерозповсюдження до економічної безпеки. Водночас у стратегії було офіційно закріплено занепокоєння проблемами прав людини в Китаї, оскільки «прихильність дотримання прав і свобод людини є ядром політики Європейського Союзу по всьому світу» і Китай не є винятком [79].

Згодом Європейський Союз незмінно включав пункт про права людини до порядку денного під час взаємодії з китайською стороною. Наприклад, у документі 1998 р. «Вибудовування всеосяжного партнерства з Китаєм» його вступ до СОТ розглядається як інструмент тиску у питанні дотримання прав людини. У 1995 р. було розпочато практику щорічних двосторонніх діалогів Китай-ЄС з прав людини.

З початком 2000-х рр. китайські керівники також усвідомили необхідність формулювання власної стратегії щодо ЄС. Перший такий офіційний документ з'явився у 2003 р.. У ньому китайська сторона підкреслила, що, незважаючи на те, що обидві сторони не мають конфлікту інтересів і вони не несуть небезпеки один для одного, відмінності в історичному досвіді, культурній спадщині, політичній системі та рівня економічного розвитку визначають різницю у поглядах на різні проблеми, що цілком природно [62].

Рівень та швидкість розвитку відносин КНР-ЄС на початку ХХІ ст. дозволив експертам говорити про появу прикладу «зразкового співробітництва» між двома суб'єктами міжнародних відносин. Це визначалося не лише міцними економічними зв'язками, а й відсутністю у відносинах такого часто-густо проблемного моменту як «питання безпеки». На відміну від, наприклад, американо-китайських відносин, де питання безпеки відіграють серйозну роль, КНР та ЄС не сприймають одне одного як безпосередню військову загрозу. Однак, незважаючи на успішну та плідну економічну співпрацю, політичні відносини двох акторів продовжували залишатися слабкою ланкою. Жорстка реакція ЄС на заворушення в Тибеті 2008 р., зустрічі ряду європейських лідерів з Далай Ламою, незважаючи на протидію Китаю, спроби бойкотувати Олімпійські ігри в Пекіні призвели до різкого погіршення відносин [79].

Таким чином, основним завданням стратегії «м'якої сили» КНР щодо ЄС було і є встановлення більш довірчих партнерських відносин та згладжування дискусій про внутрішні проблеми Китаю (найгостріша з яких – проблема дотримання прав людини). Як і у випадку зі США, на думку китайської сторони, обмежена кількість інформації про Китай у Європі та її упереджена інтерпретація є важливим фактором, який перешкоджає повноцінному взаєморозумінню та прийняттю різними культурами один одного.

Тим не менш, у стратегії «м'якої сили» в Європі Китай так само робить ставку на культуру. У жовтні 2007 р. між Китаєм та ЄС було підписано спільну декларацію про культурне співробітництво, покликану стати документальною базою для проведення спільних заходів, обміну досвідом у сфері культури та розробкою політики налагодження міжкультурного діалогу. У рамках цієї співпраці у 2010 р.

Китай та ЄС провели перший саміт з питань культурної співпраці, а на 13 саміті КНР-ЄС 2012 рік був оголошений роком міжкультурного діалогу. Під егідою Міністерства культури Китаю в країнах Європи було проведено низку великих культурних заходів: культурні роки Китаю в різних європейських країнах та фестивалі «Китай сьогодні» (China Now). У 2009 р. Китаю був присвячений найбільший у Європі та фестиваль культурної спадщини «Європалія». На заході Китай презентував понад 500 заходів: виставок, концертів, книжкових ярмарків тощо. У травні 2016 р. пройшов тиждень культури Китаю в Чехії. Відвідувачі могли помилуватися експозицією предметів антикваріату, скульптур, виробів з дорогоцінного каміння та послухати різні лекції та семінари про китайську історію, освіту, туризм та медицину [79].

Активізувалося проникнення на європейський ринок китайської кінематографічної продукції. Починаючи з 2008 р. ССТВ-6 спільно з Міжнародним кінофестивалем Канна проводить вечір китайських фільмів (China's night), на який приїжджають відомі китайські актори, демонструється традиційне китайське мистецтво, захід супроводжується барвистим піротехнічним шоу. В останні роки китайська кінопродукція все частіше отримує визнання на відомих у всьому світі міжнародних кінофестивалях, які проводяться в Європі. Режисер Цзя Чжанке отримав вищу нагороду за фільм «Натюрморт» у 2006 р. на Венеціанському фестивалі, а у 2013 р. за найкращий сценарій на Каннському фестивалі за фільм «Дотик гріха». Фільм «Чорне вугілля, тонкий лід» режисера Дяо Інаня отримав на Берлінському кінофестивалі 2014 р. нагороди у категоріях «найкращий фільм» та «найкращий актор» (Ляо Фань) [62].

Проводиться різнопланова робота у сфері освіти. Крім «візитної картки» Китаю – Інститутів Конфуція (лідери за їх кількістю Франція – 14, Великобританія – 13, Німеччина – 11, Італія – 9) активно формуються двосторонні основи співробітництва у сфері освіти по лінії КНР-ЄС. У 2007 р. сторони підписали спільну декларацію про співробітництво у сфері вищої та професійної освіти, в якій визнали ключову роль освіти у покращенні взаєморозуміння сторін та побудови всеосяжного стратегічного партнерства. Вже у 2007 р. Китай запустив програму мовного обміну з ЄС, основна мета якої полягала у знайомстві європейців із китайською культурою та мовою. У

рамках програми 100 студентів з країн ЄС отримали гранти на навчання в Кіті. Другий великомасштабний проєкт – «Вікно в ЄС» (EU Window) було запущено у 2008 р.. Цей проєкт, розрахований на два роки, орієнтований на викладачів китайської мови та директорів шкіл, в яких викладається китайська мова. Загалом у період з 1997 по 2010 рр. у Китаї за різними грантовими програмами навчалось близько 10 000 студентів із країн ЄС. У квітні 2012 р. в Брюсселі було проведено перший раунд переговорів у рамках діалогу на рівні КНР-ЄС, в результаті якого було підписано декларацію про поглиблення двостороннього діалогу з метою побудови взаєморозуміння між народами країн за допомогою розширення контактів між громадянами [79].

На нещодавньому Десятому економічному і торговельному діалозі високого рівня між ЄС і Китаєм (HED), який пройшов 25 вересня 2023 р. обидві сторони підтвердили домовленість щодо обміну інформацією щодо експортного контролю на технічному рівні, щоб забезпечити платформу для уточнення заходів одна одної.

Зокрема, ЄС привітала угоду, досягнуту 18 вересня 2023 р. в Пекіні між віцепрезидентом Комісії Верою Йоуровою та віцепрем'єром Державної ради Чжан Гоціном щодо забезпечення спрощення транскордонних потоків неособистих даних. У сфері прав інтелектуальної власності значний прогрес у імплементації Угоди про географічні зазначення розглядається як позитивний крок вперед.

Обидві сторони домовилися створити нову Робочу групу ЄС-Китай з фінансового регулювання для роботи в ключових сферах, включаючи взаємне відкриття інвестиційних можливостей на фінансових ринках для фінансових установ; забезпечення продовження співпраці у сфері сталого фінансування та фінансових технологій; і вдосконалення правил інфраструктури ІКТ для фінансового сектору, що є життєво важливим для операторів забезпечення сумісності.

У результаті активної діяльності КНР у Європі склалася досить суперечлива ситуація: з одного боку культурні заходи та економічне співробітництво мають великий успіх, європейці із задоволенням долучаються до мистецтва та традицій країни, з іншого – рівень довіри до держави, як і раніше, залишається досить низьким. Іншими словами, китайський народ, культура і мистецтво приймається європейцями, а ставлення до політичної системи, соціального устрою в цілому залишається швидше

негативним і навіть знижується. Позитивним моментом є те, що, незважаючи на наявність спірних питань, обидві сторони усвідомлюють необхідність та неминучість підтримки конструктивних відносин. До того ж, на відміну від США теорія «китайської загрози» не набула серйозного поширення в Європі, і основною суперечністю у відносинах залишається питання прав людини. Китай ще має розробити стратегію, яка дозволила б більш ефективно вирішувати завдання «м'якої сили» країни в Європі, але зацікавленість сторін в один одному є підґрунтям для подальшого поглиблення взаємної довіри.

Республіка Корея

Відразу після встановлення дипломатичних відносин між ЄС та Південною Кореєю економічні та політичні зв'язки з нею не становили для Брюсселя великого інтересу.

У жовтні 1963 р. керівник військової хунти генерал Пак Чжон Хі вийшов у відставку з військової служби та був обраний президентом РК. Економіка країни перебувала у жалюгідному стані, поступаючись за всіма параметрами комуністичній Півночі. До «корейського економічного дива» і переходу від військової диктатури до «демократії корейського зразка», які стали головною заслугою 18-річного правління Пак Чжон Хі, залишався ще добрий десяток років [49].

У 1960-х рр. ініціатива розвитку двосторонніх зв'язків належала Сеулу. У листопаді 1965 р. РК відкрила у Бельгії свою постійну місію, яка була акредитована і за ЄЕС. Лише у 1989 р. РК створила незалежну місію при ЄС, а у 1990 р. Європейська Комісія заснувала своє представництво у Сеулі. Підписана 1996 р. в Люксембурзі рамкова Угода про торгівлю та співробітництво стала першим офіційним міждержавним документом у відносинах між ЄС та РК, яка набула чинності лише у квітні 2001 р.. Угода визначила як шляхи розвитку економічних зв'язків, так й запровадило у систему контакти між керівництвом обох сторін. Було вирішено проводити зустрічі на найвищому рівні, щорічні конференції на міністерському рівні, брифінги з найважливіших питань внутрішньої та зовнішньої політики, обмін парламентськими делегаціями. Наступна рамкова угода була підписана в травні 2010 р. і охоплювала широке коло питань співпраці в економічній сфері, питання

нерозповсюдження зброї масового знищення, боротьби з тероризмом, проблеми екології тощо, а також просування тих цінностей, які поділяють країни. У жовтні 2010 р. обидві сторони оголосили свої стосунки стратегічним партнерством. Відносини між Сеулом та Брюсселем були визначені як відносини рівних партнерів [49].

Реальну вигоду з угоди здобула Південна Корея. У 2011 р. вона вийшла на 5-е місце у світі за обсягом імпорту, пропустивши вперед США, ЄС, Китай та Японію, і знаходилась на 5-му місці за величиною експорту за Китаєм, ЄС, США та Японією [49]. Це, звісно, робить Республіка Корея ще важливішим торговим партнером Європейського Союзу. У 2022 р. Республіка Корея стала 9-м торговим партнером з імпорту товарів до Європейського союзу з часткою 2,47% (75 млрд. доларів США), пропустивши вперед Китай, США, Росію, Швейцарію, Туреччину та Великобританію. З країн-членів ЄС найбільшим торговим партнером Південної Кореї є Німеччина, на яку припало 36% від експорту ЄС до цієї країни, та 23% імпорту з Південної Кореї. В експорті за Німеччиною йдуть Франція – 13% обсягу експорту, Нідерланди (11%), Італія (9%), Великобританія (9%). В імпорті на другому місці знаходиться Італія (9% від обсягу імпорту), далі йде Словаччина (8%) [35].

1 липня 2021 р. виповнилося 10 років Угоді про вільну торгівлю між ЄС і Республікою Корея. Угода скасовує мита на промислові та сільськогосподарські товари [35].

31 жовтня 2023 р. Європейська комісія розпочала переговори з Кореєю щодо Угоди про цифрову торгівлю, яка ґрунтується на співпраці та конвергенції в Цифровому партнерстві між ЄС і Республікою Корея, яке було укладено в листопаді 2022 р., і Принципах цифрової торгівлі між ЄС і Республікою Корея, які є ключовими результатами Цифрового партнерства [36]. У документі про партнерство згадується необхідність формування навичок серед молоді та необхідність ухвалення законів і систем, пов'язаних із вільним і надійним потоком даних, що стосується сфери цифрової ідентифікації. Документ передбачає необхідність створення механізму безпечних способів обміну інформацією, особливо щодо питань кібербезпеки та зміцнення довіри у цій сфері [45].

Що стосується культурної присутності Південної Кореї в країнах ЄС, у світі існує 23 корейські культурні центри, у тому числі 6 у країнах ЄС: Франція (Париж), Великобританія (Лондон), Німеччина (Берлін), Іспанія (Мадрид), Польща (Варшава) та Угорщини (Будапешт). Бюджети цих центрів надходять від корейського Міністерства культури, спорту та туризму (MSCT). Їхня місія полягає в тому, щоб зробити корейську мову більш відомою та поширювати корейську культуру. Найдавнішим і все ще найважливішим із цих центрів є Centre Culturel Coréen, розташований у Парижі (створений у 1980 р. з поточним бюджетом 1,61 мільйона євро), а найновішим є Корейський культурний центр у Будапешті, офіційно відкритий у лютому 2012 р. [49].

Центри проводять власні заходи, такі як виставки, концерти, фестивалі корейського кіно тощо. Спеціальні заходи можуть проводитися в певних випадках, наприклад, під час Олімпійських ігор у Лондоні, коли Корейський культурний центр організував 100-денні заходи «Всі погляди на Корею». Нарешті, варто зауважити, що деякі країни ЄС співпрацювали з Північною Кореєю, як-от концерт класичної музики в Парижі в березні 2012 р. за участю музикантів з Північної Кореї під керівництвом південнокорейського режисера або проєкт німецької класичної музики концерт у Північній Кореї [68].

Культурна співпраця між країнами ЄС і Південною Кореєю виходить за рамки цих офіційних національних культурних інститутів. Цікаво, однак, що країни ЄС, які найбільше беруть участь в обміні та співпраці з Південною Кореєю в сферах аудіовізуального мистецтва, виконавського мистецтва, видавничої справи та культурної спадщини, це Франція, Німеччина, Великобританія, Італія та Іспанія, тобто країни, які приймають Корейську культуру. Деякі країни Східної Європи також добре представлені, наприклад Чехія та Угорщина [65].

План дій, ухвалений у листопаді 2015 р. між Кореєю та Францією, а також проведення років Франції та Кореї у 2015-2016 рр. у рамках 130-річчя двосторонніх дипломатичних відносин надали нового імпульсу культурній та науково-технічній співпраці між країнами. Понад 7 млн. французьких та південнокорейських громадян взяли участь у 500 заходах, організованих у двох країнах [49].

Культурне співробітництво між країнами охоплює всі форми мистецтва, включаючи образотворче мистецтво, виконавське мистецтво, літературу, музику, кінематограф, видавничу справу тощо [21].

Щодо університетського співробітництва в ході державного візиту Президента Франції 4 листопада 2015 р. було підписано шість угод у галузі освіти та науки, включаючи адміністративний договір про взаємне визнання дипломів та навчання, покликані зміцнювати співпрацю в освітній та університетській сферах, а також у галузі професійно-технічного навчання та науково-дослідного співробітництва [68].

У 2014 р. у Франції навчалося близько 6500 південнокорейських студентів. Республіка Корея приймає близько тисячі французьких студентів на рік у межах майже 400 партнерських ініціатив між французькими та південнокорейськими вишами [49].

«Культура дуже важлива. Раніше економіка та безпека були найважливішими питаннями в дипломатичному суспільстві. Але сьогодні культура справді має значення», — уточнює посол Рю [21]. Він вказує на культурний успіх таких вірусних сенсацій, як «Гра в кальмара» та «Паразит», які мали довготривалі наслідки для стану відносин між двома країнами.

Японія

Сьогодні Європейський Союз (ЄС) та європейські країни є важливими партнерами для Японії та поділяють основні цінності та принципи, такі як свобода, демократія, верховенство права та права людини. Важливість співпраці з ЄС та європейськими країнами ще більше зростає, оскільки існуючий міжнародний порядок знаходиться під загрозою та загострюється геополітична конкуренція, включно з агресією Росії проти України, а також оскільки потрібна міжнародна співпраця у вирішенні глобальних проблем, таких як протидія COVID-19 пандемія та зміна клімату. Співпраця Японії з Європою є важливою для посилення присутності та впливу Японії в міжнародному співтоваристві.

У 2022 р. Японія підтвердила тісну співпрацю з європейськими країнами через збільшення особистих візитів високих гостей і використання телеконференцій і телефонних дзвінків. Крім того, через дедалі складнішу міжнародну ситуацію 2022 р.

також став роком подальшого поглиблення співпраці з європейськими країнами у сфері безпеки та оборони. Шоста зустріч міністрів закордонних справ і оборони Японії та Франції («2+2») відбулася онлайн в січні, було досягнуто принципової домовленості щодо Угоди про взаємний доступ (RAA) Японії та Великобританії в травні, Друга зустріч міністрів закордонних справ і оборони Японії та Німеччини («2+2») відбулася в листопаді, Угода між Урядом Японії та Урядом Королівства Швеція щодо передачі оборонного обладнання і Technology було підписано в грудні, і взаємне розуміння щодо спільної розробки винищувачів наступного покоління було досягнуто Японією, Великобританією та V4: Словаччиною, Чехією, Польщею, Угорщиною [33]. Крім того, під час візиту прем'єр-міністра Кішіди до Європи в січні 2023 р. було підписано японсько-британську RAA, японсько-італійські відносини були підвищені до «стратегічних партнерів», а також розпочато японсько-італійський військово-політичний діалог [34]. Протягом 2022 р. прем'єр-міністр Кішіда провів особисті зустрічі з лідерами Польщі (березень); Швейцарія (квітень); Італія, Ватикан, Великобританія та Фінляндія (травень); Іспанія та Швеція (червень); Ірландія (липень); Великобританія (вересень); і Литва та Люксембург (жовтень). Під час зустрічей він підтвердив конкретну співпрацю з європейськими країнами. З країнами Балтії Японія провела 3-й Японсько-Балтійський діалог про співпрацю в жовтні, вперше за три роки. За допомогою V4 Японія провела 11-й політичний діалог «V4+Японія» в Токіо в травні, який став першою особистою зустріччю за чотири роки. Разом із країнами Західних Балкан Японія провела міжрегіональну конференцію «Сприяння культурі толерантності та взаємної поваги в регіоні» в березні за участю учасників із країн Західних Балкан, а також саміти та зустрічі на рівні міністрів із Північною Македонією, Албанією, Косово та Сербією [42]. Крім того, Японія проводить заходи публічної дипломатії, включаючи направлення експертів, співпрацю з європейськими аналітичними центрами та японські програми дружніх зв'язків «MIRAI» для інтелектуального та міжлюдського обміну, що дозволяє молодим людям з Європи відвідувати Японію. Ці заходи спрямовані на сприяння точному уявленню про Японію та Азію та взаєморозуміння. Використовуючи онлайн-обмін, Японія працює над зміцненням відносин з Європою, обмінюючись

інформацією та думками з європейськими країнами, організаціями та експертами в багатьох галузях, таких як політика, безпека, економіка, бізнес, наука та технології, освіти, культури і мистецтва [33].

У сфері мистецтва і культурного обміну Японський фонд здійснює різноманітну діяльність публічної дипломатії в Європі. Таким прикладом є програма ознайомлення з японською культурою за кордоном (Nipponbunka Shoukai Haken), яка характеризується наданням фінансової допомоги для направлення японських митців і культурних діячів для здійснення заходів, спрямованих на представлення аспектів японської традиційної. З 1982 р. в рамках програми під назвою «Фестиваль японського кіно за кордоном» Фонд проводить щорічні кінофестивалі, наприклад, у Франції, надаючи японські художні та анімаційні фільми Посольству Японії та Японському культурному інституту в Парижі. Крім того, у сфері популяризації японської літератури у Франції, починаючи з 1980-х р., Японський фонд пропонує фінансову допомогу для перекладу та видання підручників японської мови та різноманітних книг, які знайомлять з японською культурою. З 2010-х р. він також проводить спеціальну програму сприяння розумінню сучасної японської культури у Франції (Gendainihon Rikai Tokubetsu Puroguramu) у співпраці з різними французькими установами. У травні 1997 р. у Франції відкрився Японський культурний інститут Японського фонду в Парижі (Maison de la culture du Japon à Paris) (МСJP). Відтоді Японський фонд надає гранти на направлення японських інтелектуалів до Франції для проведення лекцій про японську культуру як в Інституті, так і у французьких установах. Японський культурний інститут у Парижі також впроваджує та підтримує низку інших японських культурних ініціатив у Франції як самостійно, так і у співпраці з японськими та французькими учасниками публічної дипломатії, такими як Посольство Японії, Національний інститут східних мов і цивілізацій (INALCO), музеї, галереї та ін [54]. У 2018 р.. Японський фонд відіграв значну роль у реалізації масштабного проекту знайомства з японською культурою у Франції – Japonismes 2018. Фонд також підтримував організацію сценічних виступів, різноманітних виставок японського мистецтва та інших заходів. Крім того,

Японський культурний інститут у Парижі організував деякі офіційні програми та запропонував Інформаційний центр Japonismes 2018 [32].

Причиною зосередження уваги на Франції як прикладі є той факт, що у Франції японська культура просувається більшою мірою порівняно з іншими країнами на континенті. Прикладом великої культурної діяльності Японії у Франції стала подія Japonismes 2018, проведена на честь 160-ї річниці дипломатичних відносин між двома країнами.

Монголія

До політичних реформ 1990 р. відносини між ЄС і Монголією були вкрай обмеженими. Відтоді відносини стабільно розвиваються. Перша місія ЄС відвідала Улан-Батор у жовтні 1990 р., щоб відкрити дискусії щодо співпраці та можливості укладення угоди про торгівлю та співпрацю. У січні 1991 р. Монголія приєдналася до угоди «Генералізована система преференцій» (GSP) ЄС, а в лютому того ж року монгольська делегація високого рівня відвідала Брюссель. Представник ЄС у Пекіні був акредитований в Улан-Баторі в травні 1991 р., тоді як посол Монголії в ЄС вручив свої вірчі грамоти в листопаді 1992 р.. Діалог між Європейським Співтовариством і Монголією активізувався протягом 1995 р. і включав візит до Брюсселя президента Очірбата Пунсалмаа [69].

1 листопада 2017 р. набула чинності Угода про партнерство та співпрацю (УПС) між Європейським Союзом та його державами-членами та Монголією. Замінюючи Угоду про торговельно-економічне співробітництво 1993 р., Угода про партнерство та співпрацю зміцнює існуючі відносини між ЄС та його державами-членами та Монголією, консолідує існуючі сфери співпраці та взаємодії, а також поглиблює та диверсифікує відносини у сферах взаємного інтересу. Набуття чинності УПС співпало з відкриттям Представництва ЄС у Монголії. Угода забезпечує правову основу для розширення відносин між ЄС і Монголією та охоплює такі питання, як політичний діалог, торгівля, допомога розвитку, співпраця в галузі сільського господарства та розвитку сільських територій, енергетика, зміна клімату, дослідження та інновації, освіта та культура [69].

У 2019 р. ЄС і Монголія відзначили 30-ту річницю встановлення дипломатичних відносин.

26 липня 2023 р. в Брюсселі Європейський Союз (ЄС) і Монголія провели щорічне засідання Спільного комітету відповідно до Угоди про партнерство та співпрацю між ЄС і Монголією. Зустріч стала можливістю для Монголії та ЄС підтвердити своє партнерство, засноване на спільних цінностях, таких як демократія, права людини, верховенство права та повага до принципів Статуту ООН [53].

Монголія та ЄС мають спільний інтерес у сприянні екологічному сталому розвитку в Монголії, що є ключовою метою Багаторічної індикативної програми ЄС-Монголія на 2021-2027 рр. та Глобального порталу ЄС. Монголія входить до п'ятірки пріоритетних країн, з якими ЄС підписав Угоду про лісове партнерство як флагманську програму Global Gateway на полях конференції COP 27 зі зміни клімату в листопаді 2022 р.. Монголія та ЄС погодилися щодо постійної необхідності боротьби зі зміною клімату та захищати навколишнє середовище, а також підтримувати повну реалізацію Паризької угоди та Цілей сталого розвитку.

Монголія та ЄС продовжуватимуть співпрацювати для захисту та просування прав людини. 18 липня 2023 р. ЄС і Монголія провели щорічний діалог з прав людини, на якому обговорювали останні події, пов'язані з правами людини в ЄС і Монголії, співпрацю з моніторинговими органами ООН з прав людини, їхні відповідні підходи до бізнесу та прав людини, судові реформи в Монголія та поточна реформа схеми GSP+ ЄС [53].

Монголія та ЄС погодилися зміцнити свою співпрацю щодо зеленого переходу, підключення та цифровізації за підтримки ініціатив ЄС Global Gateway та Team Europe з державами-членами ЄС та Європейськими банками розвитку, створюючи синергію із середньостроковою та довгостроковою програмою розвитку Монголії. Крім того, Монголія та ЄС домовилися провести наступне засідання спільного комітету в 2024 р. в Улан-Баторі [53].

3.3. Вплив стратегії «м'якої сили» на сценарії розвитку відносин Японії та України

Діалог між Україною та Японією був активним протягом усього періоду двосторонніх відносин. Попри те, що Японію та Україну розділяє величезна географічна відстань, країни об'єднуює багато спільного. По-перше, держави пережили аварії на АЕС. По-друге, Японію та Україну об'єднує питання окупації їхніх територій Росією. По-третє, обидві країни поділяють універсальні цінності, такі як демократія, верховенство права та ринкова економіка.

Оглядаючи двосторонні відносини, слід зазначити, що 28 грудня 1991 р. Японія визнала незалежність України, а 26 січня 1992 р. між країнами встановлено дипломатичні відносини. Посольство Японії в Україні було відкрито 13 квітня 1993 р., а Посольство України в Японії – 23 березня 1995 р.. Між Україною і Японією укладено 64 двосторонні документи [43].

Японія та Україна активно співпрацюють у сфері культури та здійснюють академічні обміни між студентами. Наприклад, у 2017 р. за ініціативи Президента України даний рік було оголошено роком Японії в Україні [43]. Цей захід був присвячений 25-річчю встановлення дипломатичних відносин між двома країнами. У рамках «Року Японії» було проведено низку культурних заходів, зокрема акцію з висадки японських сакур по всій Україні, презентацію українських військових картин японського художника Нацуме та японську виставку в «Мистецькому Арсеналі» в Києві [12].

У 2021 р. Київ та Кіото відзначили 50-річчя встановлення побратимських відносин між містами. Основними подіями, присвяченими цьому ювілею, стали - 48-й концерт балетної школи Терада Кіото; випуск спеціальної пам'ятної марки «Кіото-Київ», висадка каштанів у парку Такарагайке в Кіото [32].

Співпраця в освітній сфері здебільшого визначається двома японськими урядовими програмами, спрямованими на надання фінансової допомоги українським студентам, студенткам, магістрантам і докторантам, професорам і науковцям, які бажають покращити свій рівень володіння японською мовою або набути японського досвіду у своїх галузях. Міністерство освіти, культури, спорту, науки та технологій Японії (МEXT) пропонує програми для покращення знань японської мови серед українських студентів, а також стипендії для аспірантів у різних галузях. Японський

фонд реалізує декілька програм стажування для докторантів та викладачів японської мови. За даними Міністерства юстиції Японії, станом на 2020 р. в Японії проживали 19 українських професорів, 9 науковців і 99 студентів.

Постійно розвивається співпраця між українськими та японськими університетами. Київський національний університет імені Тараса Шевченка активно співпрацює з Університетом Рюоку (Кіото), Університетом Тенрі (Нара), Університетом Цукуба, Університетом Аояма Гакуїн (Токіо); Інститут агроєкології та управління природними ресурсами НАНУ співпрацює з Університетом Кобе Гакуїна; Київський національний лінгвістичний університет - з Осацьким університетом економіки та права; Львівський національний університет імені Івана Франка має академічні зв'язки з Токійським університетом іноземних мов. У 2018 р. за участю Посольства України в Японії було підписано Угоду про академічний обмін між Університетом міжнародних досліджень Тояма та Одеським національним університетом імені Мечникова. У 2022 р. було підписано угоди про співпрацю між Університетом Тойо та Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, Київським університетом імені Бориса Грінченка та Національним авіаційним університетом (м. Київ) [12].

Уряд, громадські організації, компанії та громадяни Японії постійно надають Україні значну гуманітарну допомогу різними каналами та механізмами у відповідь на військову агресію Росії.

Крім того, слід також згадати й про економічну сферу, разом з Китаєм Японія є найбільшим торговельним партнером України на Сході. У 2021 р. експорт України до Японії склав 347 млн. доларів США, а імпорт з Японії - 1,3 млрд. доларів США [32].

Російська агресія відіграла помітну роль у визначенні характеру українсько-японських відносин. Спочатку випадок з Кримом став особливо тривожним сигналом для Японії, а потім й повномасштабна агресія Росії проти України, яка провела чіткі паралелі між незаконною окупацією українських територій та можливою анексією Китаєм японських островів Сенкаку в Східно-Китайському морі. Оскільки зовнішня та безпекова політика Японії базується на збереженні міжнародного порядку,

заснованого на правилах, Україна з самого початку могла повністю розраховувати на Японію як на надійного партнера [6].

Політика прем'єр-міністра Кішіди щодо України користується такою ж сильною підтримкою. Про особливу симпатію та солідарність Японії з Україною засвідчує те, що українські біженці в Японії мають статус евакуйованих, а не біженців. Хоча в Японії перебуває трохи більше 2000 українських евакуйованих осіб, що є відносно невеликою цифрою в порівнянні з країнами ЄС, це значна кількість для Японії з її дуже жорсткою імміграційною політикою та політикою щодо біженців. Крім того, Верховний комісар ООН у справах біженців Філіппо Гранді був вражений тим фактом, що громадяни Японії та 150 компаній пожертвували УВКБ ООН майже 130 млн. доларів — приблизно стільки ж, скільки уряд Японії. Японські ЗМІ своїми об'єктивними висвітленнями про Україну значною мірою сприяли суспільній підтримці України. Важливо, що їхній інтерес до української тематики залишається високим [33].

З початку повномасштабної агресії Росії проти України Японія оперативно надала Україні допомогу, чітко враховуючи місцеві потреби, починаючи від фінансової, гуманітарної та оборонної допомоги до прийняття переміщених осіб. Зокрема, Японія надає приблизно 1,6 млрд. доларів США фінансової, гуманітарної, продовольчої допомоги, а також допомоги на відновлення та реконструкцію Україні. Щоб ще раз продемонструвати солідарність з Україною з нагоди відзначення року з початку російської агресії, Японія вирішила надати додаткову фінансову допомогу в розмірі близько 5,5 млрд. доларів США [43]. Крім того, 21 березня 2023 р. на японсько-українському саміті у Києві Прем'єр-міністр Кішіда, який перебував з візитом в Україні, заявив, що Японія буде стабільно надавати допомогу на загальну суму 7,1 млрд. доларів США та підтримуватиме Україну в різних сферах, включаючи електроенергетику, розмінування та сільське господарство [18]. Прем'єр-міністр Кішіда також заявив, що уряд Японії вирішив надати допомогу, включаючи нову двосторонню грантову допомогу в розмірі 470 млн. доларів США, для різних сфер, включаючи енергетичний сектор, і зробити внесок у підтримку нелетального

оборонного обладнання в розмірі 30 млн. доларів США через трастовий фонд НАТО [7].

Крім того, Японія використовує літаки SDF та інші засоби для транспортування та забезпечення України бронежилетами, шоломами, зимовою бойовою уніформою, медичним приладдям, захисними масками та одягом для використання проти хімічної зброї тощо, невеликими безпілотниками та цивільними транспортними засобами (фургонами) [43].

Загалом, в Японії зростає тенденція розглядати відносини з Україною в ширшому контексті відносин з Європою, а очікування Японії від України – це успішна європейська інтеграція як важливий елемент регіональної стабільності. Японія зацікавлена в Україні як в європейській демократії, що підтримує універсальні ліберальні цінності та принципи міжнародного права. Тому Україна є елементом стратегії Японії щодо розширення кола міжнародних партнерів та політичних партнерів [6].

Базовий сценарій розвитку відносин між Японією та Україною через вплив стратегії «м'якої сили» передбачає продовження стратегічного партнерства між Японією та Україною через експорт, імпорту, інвестиції, механізми офіційної підтримки України та співпраці у сфері «зелених» технологій через Схему зелених інвестицій (СЗІ), яка може стати частиною багатостороннього співробітництва у трикутнику ЄС-Україна-Японія, враховуючи наявні домовленості та юридичні зобов'язання [6]. Також передбачається співпраця у сфері кіберзахисту, розвитку інновацій та обміну досвідом розвитку електронного управління та ІТ-галузі через спільні домовленості країн у 2023 р. [7]. Крім того, сценарій передбачає активну співпрацю з Україною в культурній сфері та академічний обмін студентами. Японія й надалі буде підтримувати територіальну цілісність та суверенітет України, а також продовжить збільшення санкцій проти Російської Федерації у збройній агресії проти України.

Оптимістичний сценарій передбачає активну співпрацю між Японією та Україною. Японія визнається важливим донором, оскільки є інвестором в Україну та вкладає значний політичний капітал і підтримку у відносини з Україною. Згідно з

оптимістичним сценарієм, очікуються нові та продовження існуючих прямих зв'язків між вищими навчальними закладами та науково-дослідними установами, включаючи збільшення грантової допомоги Японії Україні, відкриття зони вільної торгівлі між двома країнами, збільшення обміну між факультетами, дослідницькими та професійними спільнотами для спільних досліджень, стажувань, підвищення кваліфікації та обміну ідеями, розширення зв'язків, активний туризм між двома країнами та участь приватних ІТ-компаній з обох країн.

Україна та Японія мають невикористаний потенціал для співпраці у сфері безпеки. Поглибленню співпраці також сприяють взаємопов'язані безпекові виклики, що стоять сьогодні перед двома країнами. По-перше, Україна і Японія мають офіційні територіальні суперечки з Росією. Крім Росії, на територію Японії претендує також Китай, що створює нагальну потребу в нових та ефективних правових механізмах захисту територіальної цілісності держави. Більше того, в умовах спроб змінити статус-кво в Чорному, Азовському, Східно-Китайському та Південно-Китайському морях, Україна та Японія перебувають під тиском необхідності активно відстоювати принцип свободи судноплавства.

Песимістичний сценарій передбачає наростання конфлікту між Японією та Китаєм в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, що може змусити Україну обрати сторону в цьому конфлікті.

Відносини між Японією та Китаєм, двома головними країнами Східної Азії, мають циклічний характер. Сьогодні відносини між Токіо і Пекіном знову перебувають у фазі гострої конфронтації за лідерство в регіоні. Новий період загострення супроводжується збільшенням його масштабів, які тепер включають не лише традиційну територіальну суперечку навколо островів Сенкаку/Дяоюйдао у Східно-Китайському морі, а й територіальні суперечки у Південно-Китайському морі [6]. У цьому контексті Україні, ймовірно, доведеться обирати між двома варіантами. При цьому відносини як з Японією, так і з Китаєм мають особливе значення для київського уряду, оскільки кожна з цих країн є важливим партнером для України. Україні потрібно чітко розуміти всі ризики збереження військово-технічного співробітництва з Китаєм у контексті діалогу з Японією. Це може призвести не лише

до повного або часткового скорочення допомоги Україні з боку Японії, але й до погіршення стратегічного партнерства в торговельно-економічній та культурній сфері.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

1. Концепція про «м'яку силу», автором якої є американський політолог Дж. Най має багато визначень. Найбільш містким видається таке: «здатність досягати бажаного за допомогою привабливості, а чи не примусу чи платежів». Основні теоретичні та методологічні засади цієї концепції розглядаються через призму різних теоретичних шкіл та підходів. Враховуючи різні теоретичні підходи, методологічні засади концепції «м'якої сили» доповнюються розумінням важливості соціальних взаємодій, комунікації, ідентичності та стратегій в міжнародних відносинах.

2. Концепція «м'якої сили» явище досить нове, хоча ідеї близькі до неї можна побачити і в роботах попередніх авторів. Витоки ідей Най також простежуються в роботах Н. Макіавеллі, А. Грамші, Р. Моргентау, та інших. «М'яка сила» передбачає вплив на інших учасників міжнародних відносин за допомогою нематеріальних ресурсів влади ненасильницькими методами. Ця сила в першу чергу ґрунтується на культурній привабливості країни. До ресурсів «м'якої сили» відносяться такі складові: національна масова і висока культура, приваблива для громадян інших країн, політичні цінності, які підтримуються не лише всередині країни, а й за кордоном та легітимна зовнішня політика, яка має моральний авторитет.

3. Інформаційний характер «м'якої сили» забезпечується через використання різних медійних платформ, комунікаційних стратегій, інформаційних кампаній та способів впливу на громадську думку з метою формування позитивного сприйняття та підтримки у світовому співтоваристві. Це може включати трансляцію культурних програм, розповсюдження позитивного іміджу країни, розповіді про її досягнення та цінності через ЗМІ, соціальні мережі та інші засоби масової інформації.

4. Передумови становлення «м'якої сили» Китаю можна відслідкувати ще в ранніх етапах історії країни. Витоками вважаються китайські традиції, зокрема конфуціанська філософія, яка завжди вкладала важливий акцент на моральність, культурну розбудову та етичне лідерство. Принципи конфуціанства можна

розглядати як підґрунтя для стратегії «м'якої сили» Китаю. У 2007 р., під час 17-го Конгресу Комуністичної партії Китаю, термін «м'яка сила» був вперше включений до офіційного документа. З того часу країна систематично розвиває стратегію «м'якої сили», вкладаючи ресурси в культурні обміни, освітні програми, міжнародні виставки та інші ініціативи для підсилення свого впливу на міжнародній арені. Становлення стратегії «м'якої сили» в Японії можна відслідкувати в другій половині ХХ ст., коли країна вийшла зі зруйнованого після Другої світової війни стану та розпочала свій шлях до економічного і соціокультурного відродження. З початку 2000-х рр. японські лідери почали активно розвивати політику японської моделі «м'якої сили» – «Cool Japan» та використовувати економічний та культурний вплив для досягнення національних цілей країни. Стратегія «м'якої сили» в контексті Республіки Корея розвивалася впродовж ряду десятиліть і має свої витoki в історії та соціокультурному розвитку країни. Починаючи з 2000-х р. «Корейська хвиля» стала глобальним явищем. На відміну від інших країн Східної Азії з більш розвиненою історією в сфері «м'якої сили», концепція «м'якої сили» у Монголії з'явилася більш недавно в контексті сучасних міжнародних відносин. Однак станом на сьогодні Монголія звертає увагу на розвиток своєї «м'якої сили» через різноманітні ініціативи, спрямовані на підвищення свого впливу та привертання уваги до своєї культури та історії. Монголія активно використовує свою культурну спадщину, зокрема, традиції номадського життя, музику, танці, живопис і літературу, для просування своєї «м'якої сили».

5. Аналіз «м'якої сили» країн Китаю, Республіки Корея, Японії та Монголії показав, що інституційні структури на які покладено завдання по практичній реалізації політики «м'якої сили» у цих країнах мають схожі риси, проте відрізняються за підходами до її застосування. «М'яка сила» Китаю характеризується розвитком традиційної культури, торгівлі та економічного співробітництва. Основним органом «м'якої сили» Китаю є Центральна партійна школа Центрального комітету КПК, а також департамент міжнародних зв'язків ЦК КПК. Другорядну роль у реалізації певних аспектів політики «м'якої сили» КНР здійснюються у профільних структурах, таких як Міністерство культури, Міністерство закордонних справ, Міністерство освіти та Міністерство комерції. Японська «м'яка сила»

характеризується використанням традиційної культури та досягненнями сучасної поп-культури країни. Основна інституція, яка займається просуванням «м'якої сили» Японії є Міністерство закордонних справ (МЗС), другорядну роль займають Японський фонд та Японське агентство міжнародного співробітництва (JICA), що відповідають за освітню та культурну складову «м'якої сили» країни. У свою чергу, Південна Корея зуміла створити «м'яку силу», що характеризується високотехнологічною спрямованістю та переважанням поп-культури у всіх сферах. Основну роль у реалізації «м'якої сили» Республіки Корея займає Міністерство закордонних справ. Друге місце займає афілійовані Міністерством закордонних справ Корейський Фонд та Корейське агентство міжнародного співробітництва. Основна інституція, яка визначає «м'яку силу» Монголії є Міністерство закордонних справ. У рамках стратегії просування демократичних цінностей у Монголії було також створено «Фонд міжнародного співробітництва», серед цілей якого є «надання підтримки країнам, які вступили на шлях демократії та реформ».

6. Інформаційний аспект стратегії «м'якої сили» країн Східної Азії включає в себе використання культурних, освітніх та медійних ресурсів в соціальних медіа та в інтернеті. Наприклад, Китай активно розширює свою медійну присутність за кордоном. Китайські медіа, такі як «Xinhua» і «China Central Television» (CCTV), розвивають свою роботу на міжнародному ринку, щоб забезпечити глобальне висвітлення китайської перспективи. Крім того, Китай активно займається використанням соціальних мереж та інтернет-платформ для спілкування з глобальною аудиторією та популяризації китайської культури. Інформаційний характер стратегії «м'якої сили» Японії включає в себе різноманітні заходи та ініціативи, серед яких: пропаганда японської мови, традицій, технологій та іншої освітньої інформації через електронні платформи та спеціальні сайти; запуск електронних культурних проєктів, таких як віртуальні мистецькі виставки, онлайн-концерти та інші події, що розповсюджуються через Інтернет. Республіка Корея також активно використовує Інтернет та соціальні мережі як важливий елемент своєї стратегії «м'якої сили». Країна розповсюджує популярну корейську культуру через соціальні мережі, включаючи К-поп, драми, кіно, гастрономію та інші аспекти, а

також займається просуванням офіційних сторінок та акаунтів в соціальних мережах для взаємодії з аудиторією та розповсюдження актуальної інформації про країну. Інформаційний характер стратегії «м'якої сили» Монголії забезпечується активним просуванням «Програми з пропаганди Монголії за кордоном» через соціальні мережі та інтернет.

7. Країни Східної Азії по-різному використовують політичну стратегію «м'якої сили» у своїх зовнішньополітичних цілях з іншими державами та регіонами.

У відносинах з США Китай активно використовує свою культурну інфраструктуру для сприяння розумінню та позитивного враження про китайську культуру серед американців. Це включає організацію культурних заходів, виставок, викладання китайської мови, підтримку університетських програм тощо. КНР активно інвестує в економіку США, це дозволяє Китаю впливати на американську економіку і політику через економічні канали. Через міжнародні ініціативи Китай активно бере участь у різних міжнародних ініціативах та форумах, де країни як співпрацюють так і конкурують. Це включає ініціативи, такі як «Один пояс, один шлях» і участь у різних міжнародних організаціях. Через програми обміну та стипендій, спрямовані на американських студентів та вчених, Китай залучує американців до китайської культури та науки. Іншим важливим аспектом є кібербезпека та кібершпигунство, де Китай використовує свої технічні можливості для впливу на американські системи та політичний процес. Взаємодія між Китаєм і США у сфері «м'якої сили» складна і часто обговорюється в контексті загальних відносин між двома країнами.

Китай активно розвиває економічні зв'язки і з країнами Європи. Це включає інвестиції у великі інфраструктурні проєкти, енергетичні партнерства та торговельні угоди. Наприклад, ініціатива «Один пояс, один шлях» відіграє важливу роль у розвитку трансконтинентальних економічних зв'язків. Також, Китай активно сприяє обміну культурою, мовою та освітою з країнами Європи. Це включає створення культурних центрів, організацію виставок, фестивалів та інші ініціативи для підтримки взаєморозуміння та позитивного враження. Важливо враховувати, що існують деякі області напруги, особливо у зв'язку з питаннями щодо прав людини,

торгівлі та безпеки, які можуть впливати на загальний стан відносин між Китаєм і Європою.

Ефективне використання стратегії «м'якої сили» Республіки Корея у своїй зовнішній політиці дозволило закріпити її положення на міжнародній арені. Зростаюча привабливість південнокорейської К-поп і К-драми в американських ЗМІ та суспільстві підтверджує глобальне поширення стратегії «м'якої сили» держави під назвою «Корейські хвилі» в Сполучених Штатах. Спираючись на спадщину американської присутності в Південній Кореї, К-поп продовжує використовувати американські аспекти біг-бенду, фанку, диско, року, свінгу та джазу. Це робить сучасний К-поп знайомим і привабливим для американської аудиторії.

Республіка Корея розвиває економічні зв'язки з США та Європейським Союзом через торгівлю, інвестиції та співпрацю в різних галузях. Заохочення економічних обмінів сприяє поліпшенню взаєморозуміння та співпраці між країнами. Країна також підтримує програми обміну студентами, наукові дослідження та інші освітні ініціативи для створення взаєморозуміння та зміцнення відносин між університетами та науковими установами країн та сприяє спільним проектам в галузі технологій і інновацій, що може призвести до обміну досвідом та розвитку нових технологій. Реалізація «м'якої сили» Республіки Кореї в США та ЄС спрямована на підтримку позитивного образу країни, поглиблення взаєморозуміння та сприяння взаємовідносинам між державами.

Японія використовує різні засоби «м'якої сили» для сприяння своїм інтересам та підтримки позитивного образу в США та Європі. Японія активно просуває свою культуру в США та Європі через різноманітні культурні події, виставки, фестивалі, а також популярні японські мистецькі форми, такі як манга та анімація. Через технологічну співпрацю японські технологічні компанії мають активність у США та ЄС через інвестиції, дослідницькі лабораторії та технологічні партнерства, що сприяє обміну знаннями та спільному розвитку нових технологій. Між Японією та США існують міцні економічні та політичні зв'язки Японія є важливим економічним партнером для США, і обидві країни взаємодіють у сферах торгівлі, інвестицій та енергетики. Програми обміну студентами між Японією та США, наприклад

«Tomodachi», та співпраця в науковій сфері між університетами сприяють поглибленню взаєморозуміння та розвитку спільних проєктів. Японія приймає участь у різних міжнародних форумах, сприяючи співпраці в сферах безпеки, клімату та розвитку з країнами Європи та США.

8. Відносини між Японією та Україною ґрунтуються на взаєморозумінні в питаннях територіальної цілісності обох країн, боротьба зі спільним агресором та зацікавленість у європейській інтеграції України, як запорукою миру та стабільності в Європі.

У методі побудови сценаріїв були проаналізовані можливі сценарії розвитку відносин між Японією та Україною через вплив стратегії «м'якої сили». Базовий сценарій розвитку показав продовження стратегічного партнерства між Японією та Україною за рахунок експорту, імпорту та інвестиційної складової, а також подальшу підтримку у питаннях територіальної цілісності та суверенітету країни. Оптимістичний сценарій передбачає активну співпрацю на основі не тільки продовження, але й підвищення рівня грантової допомоги Японії для України, відкриття Зони вільної торгівлі між країнами, встановленню нових і розширенню існуючих прямих зв'язків між вищими навчальними закладами і науковими установами обох країн. Крім того, існує песимістичний сценарій розвитку відносин, який передбачає погіршення стратегічного партнерства між Японією та Україною через продовження військово-технічного співробітництва України з КНР.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Капітоненко М. Г. М'яка сила у світовій політиці: теоретичні аспекти // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2010. С. 20 – 21.
2. Нікулішин Н. Основні підходи до розкриття змісту поняття «м'яка сила» у сучасній вітчизняній науці / Н. Нікулішин // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2014. – Випуск 26. – С. 32–37.
3. Процюк М. Основні підходи до розкриття змісту поняття «м'яка сила» та її інструментів у науковій думці сучасної Польщі // *Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць*. Випуск 126 (частина II). – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Інститут міжнародних відносин, 2015. – С.45–53
4. Вплив політики «м'якої сили» на імідж держави. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/66_2020/18.pdf
5. Горбатенко В. «М'яка сила» як основа сучасної геополітичної стратегії // *Studia politologica Ucraino-Polona*. - 2014. - Вип. 4. - С. 27-31. URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Spup_2014_4_5.pdf
6. Гриценко А. А Україна – Японія: контури перспективної співпраці. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-04/yaponiya_150422.pdf
7. Договірні-правова база відносин між Україною та Японією // *Посольство України в Японії*: веб-сайт. URL: <https://japan.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/255-dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrajinoju-ta-japonijeju>
8. Історія пелопоннеської війни. URL: <https://studfile.net/preview/4364210/page:2/>
9. Категорія «м'яка сила» у дослідженнях міжнародних відносин. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2015/231/pdf/196-209.pdf>
10. Коротков Д. С. Концепція «м'якої сили» в контексті зовнішньополітичної стратегії України. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268616706.pdf>

11. Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Японією// *Посольство України в Японії*: веб-сайт. URL: <https://japan.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/267-kulyturno-gumanitarne-spivrobotnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-japonijeju>
12. Культура як «м'яка сила» в концепції зовнішніх відносин Джозефа Ная. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/18080/Korniychuk.pdf;jsessionid=8524258E10F3F21660C69896A5E97C24?sequence=1>
13. М'яка сила як інструмент зовнішньої політики Китаю. URL: <https://adastra.org.ua/blog/myaka-sila-yak-instrument-zovnishnoyi-politiki-kitayu>
14. Матлай Л. С. Нова публічна дипломатія у світовому сприйнятті образу держави (на прикладі Республіки Корея) // *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. Випуск 3/4 (23/24) 2014. URL: <http://socio-journal.kpi.kiev.ua/archive/2014/3-4/25.pdf>
15. Мілітаризація Японії: Америка посилює східний фронт проти Росії та Китаю. URL: https://lb.ua/world/2022/02/01/504318_militarizatsiya_yaponii_amerika.html
16. Павлюх М. В., Кушней С. Р Публічна дипломатія як тренд у сучасних політичних відносинах: процеси трансформації. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/13526/13431>
17. Слісаренко І. Теорія і практика «м'якої сили» в міжнародних відносинах // *ОСВІТА РЕГІОНУ*. 2008. №1-2. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/24>
18. Спільна заява про особливе глобальне партнерство між Україною та Японією // *Офіс Президента України*: веб-сайт. URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilna-zayava-pro-osoblive-globalne-partnerstvo-mizh-ukrayin-81717>
19. Стабілізація відносин: як Китай і США створюють новий формат цивілізованої конкуренції *Укрінформ*: веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3740075-stabilizacia-vidnosin-ak-kitaj-i-ssa-stvoruut-novij-format-civilizovanoi-konkurencii.html>

20. Японія та США вирішили створити економічну версію формату “2+2” *Новий Формат*: веб-сайт. URL: <https://newformat.info/news/yaponiya-ta-ssha-virishili-stvoriti-ekonomichnu-versiju-formatu-2-2/>
21. 60 Years of EU-Korea Ties: From economic revolution to cultural 'wave' *The Brussels Times*: веб-сайт. URL: <https://www.brusselstimes.com/753490/60-years-of-eu-korea-ties-from-economic-revolution-to-cultural-wave>
22. A survey of the U.S. Confucius Institutes: Opportunities and challenges in promoting Chinese language and culture education URL: https://www.researchgate.net/publication/279958754_A_survey_of_the_US_Confucius_Institutes_Opportunities_and_challenges_in_promoting_Chinese_language_and_culture_education
23. A «Cool» Approach to Japanese Foreign Policy: Linking Anime to International Relations URL: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/815454>
24. Antonio Gramsci’s Political Thought: An Analysis. Research on Humanities and Social Sciences Vol.6, No.18, 2016 URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/234675363.pdf>
25. Assessment of Soft Power Strategies: Towards an Aggregative Analytical Model for Country-Focused Case Study Research URL: <https://hrcak.srce.hr/file/246788>
26. Chinese Soft Power and Its Implications for the United States URL: https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/090403_mcgiffert_chinesesoftware_web.pdf
27. Clash of the Titans: Tragedy of Great Power Politics and Soft Power, the Means to Success in World Power Politics *Countercurrents*: веб-сайт. URL: <https://countercurrents.org/2020/04/clash-of-the-titans-tragedy-of-great-power-politics-and-soft-power-the-means-to-success-in-world-power-politics/>
28. Concept of Mongolia's foreign policy // *Institute for Strategic studies*: веб-сайт. URL: https://en.iss.gov.mn/?page_id=70
29. Confucius Institutes at U.S. Institutions of Higher Education URL: <https://nap.nationalacademies.org/download/26747>

30. Country ranking by ease of doing business // *Take-profit.org*: веб-сайт. URL: <https://take-profit.org/en/statistics/ease-of-doing-business/>
31. D. Chuluundorj Mongolia's foreign policy: new challenges and trends. URL: <https://www.jstor.org/stable/45073088>
32. Diplomatic Bluebook 2021 *Ministry of Foreign Affairs of Japan*: веб-сайт. URL: https://www.mofa.go.jp/policy/other/bluebook/2021/pdf/pdfs/2021_all.pdf
33. Diplomatic Bluebook 2022 *Ministry of Foreign Affairs of Japan*: веб-сайт. URL: <https://www.mofa.go.jp/files/100387219.pdf>
34. Diplomatic Bluebook 2023 *Ministry of Foreign Affairs of Japan*: веб-сайт. URL: <https://www.mofa.go.jp/files/100523117.pdf>
35. EU trade relations with South Korea. Facts, figures and latest developments *European Commission*: веб-сайт. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/south-korea_en
36. EU-South Korea agreements *European Commission*: веб-сайт. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/south-korea/eu-south-korea-agreements_en
37. Foreign policy of Mongolia // *Embassy of Mongolia to the United States of America*: веб-сайт. URL: <https://mongolianembassy.us/about-mongolia/foreign-relations-of-mongolia/>
38. Guzzini S. Hans J. Morgenthau and the three purposes of power URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1261544/FULLTEXT01.pdf>
39. Highlights of 2020 Government Work Report *Chinese People's Institute of Foreign Affairs*: веб-сайт. URL: <http://www.cpifa.org/en/article/1828>
40. How the United States Can Cooperate While Competing With China *The Lawfare Institute*: веб-сайт. URL: <https://www.lawfaremedia.org/article/how-united-states-can-cooperate-while-competing-china>
41. Human capital index (HCI) (scale 0-1) - Country Ranking URL: <https://www.indexmundi.com/facts/indicators/HD.HCI.OVRL/rankings>
42. Japan-EU Relations *Ministry of Foreign Affairs of Japan*: веб-сайт. URL: <https://www.mofa.go.jp/region/europe/eu/index.html>

43. Japan-Ukraine Relations *Ministry of Foreign Affairs of Japan*: веб-сайт. URL: <https://www.mofa.go.jp/region/europe/ukraine/index.html>
44. Japan-United States of America Relations *Ministry of Foreign Affairs of Japan*: веб-сайт. URL: <https://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/index.html>
45. Joint Statement on the launch of negotiations for an EU-Korea digital trade agreement *European Commission*: веб-сайт. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/news/joint-statement-launch-negotiations-eu-korea-digital-trade-agreement-2023-10-31_en
46. Korean Pop Integration into American Music Culture *The Science Survey*: веб-сайт. URL: <https://thesciencesurvey.com/editorial/2018/03/01/korean-pop-integration-into-american-music-culture/>
47. Lin Zhu Chinese Teaching in the United States from China by the Analysis of SWOT URL: <https://www.atlantis-press.com/article/125972391.pdf>
48. Lisa M. Longenecker and Jooyoun Lee he Korean Wave in America: Assessing the Status of K-pop and K-drama between Global and Local URL: <http://situations.yonsei.ac.kr/product/data/item/1538233659/detail/7318333776.pdf>
49. Marie Le Sourd, Elena Di Federico, Sung-Won Yoon EU-South Korea: Current Trends of Cultural Exchange and Future Perspectives URL: <https://www.interarts.net/descargas/interarts2560.pdf>
50. Measuring Soft Power in East Asia: An Overview of Soft Power in East Asia on Affective and Normative Dimensions URL: https://www.researchgate.net/publication/304600014_Measuring_Soft_Power_in_East_Asia_An_Overview_of_Soft_Power_in_East_Asia_on_Affective_and_Normative_Dimensions
51. Mendee J., Soyolgerel N. Mongolia's new foreign policy strategy: a balancing act with Central and Northeast Asia. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/mongolei/19359.pdf>
52. Ministry of foreign affairs of Mongolia веб-сайт. URL: <https://mfa.gov.mn/en/>

53. Mongolia: Joint Committee with the EU takes place in Brussels *European External Action Service*: веб-сайт. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/mongolia-joint-committee-eu-takes-place-brussels_en
54. Nadejda Gadjeva Comparing Japan's public diplomacy in Europe: The Japan Foundation in Bulgaria and France URL: <https://www.papersofbas.eu/images/2020/2020-1/Gadjeva-1-2020.pdf>
55. Nye J. When Hard Power Undermines Soft Power. *New Perspectives Quarterly*. 2004. Vol. 21, № 3. P. 13-15.
56. Nye Jr., Joseph S. *Soft Power. The means to success in world politics.* – N.Y.: Public Affairs, 2004. – 193 P.
57. Nye, J. S. *Bound to lead: the changing nature of American power.* New York. 1990.
58. Pop-Culture Diplomacy *Ministry of Foreign Affairs of Japan*: веб-сайт. URL: <https://www.mofa.go.jp/policy/culture/exchange/pop/index.html>
59. Power and state - Niccolo Machiavelli (1469-1527) URL: https://archive.mu.ac.in/myweb_test/TYBA%20study%20material/Politicals%20Sci.%20-%20V.pdf
60. Public Diplomacy and Cultural Cooperation. *Ministry of foreign affairs of Mongolia*: веб-сайт. URL: https://mfa.gov.mn/en/public_diplomacy/56460/
61. Public Diplomacy: Improving Practice URL: https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20051000_cdsp_paper_diplomacy_5_gonesh_melissen.pdf
62. Shaun Breslin The Soft Notion of China's 'Soft Power'. *Asia Programme Paper*: ASP PP 2011/03 URL: https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Asia/0211pp_breslin.pdf
63. Soft Power in the Contemporary World: Recommendations To the Small States' Security URL: <https://www.nepjol.info/index.php/unityj/article/download/38809/29773/112890>
64. Soft Power Policies of East Asian Titans URL: <https://moderndiplomacy.eu/2020/11/16/soft-power-policies-of-east-asian-titans/>

65. The Asia-Europe Cultural Festival *Asia-Europe Foundation*: веб-сайт. URL: <https://culture360.asef.org/asia-europe-festival/>
66. The Developing Role of Cultural Diplomacy in Soft Power? URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1704816/FULLTEXT01.pdf>
67. The Effectiveness of Soft & Hard Power in Contemporary International Relations URL: <https://www.e-ir.info/2014/05/14/the-effectiveness-of-soft-hard-power-in-contemporary-international-relations/>
68. The EU-Korea Protocol on Cultural Cooperation: Toward Cultural Diversity or Cultural Deficit? URL: <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/882>
69. The European Union and Mongolia *European External Action Service*: веб-сайт. URL: https://www.eeas.europa.eu/mongolia/european-union-and-mongolia_en?s=171#3938
70. The Good Country Index URL: https://index.goodcountry.org/%20%20https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
71. The Soft Power of South Korea. URL: https://www.researchgate.net/publication/348386635_GUNEY_KORE'NIN_YUMUSA_K_GUCU
72. The World Bank // *World Bank Group*: веб-сайт. URL: <https://www.worldbank.org/en/home>
73. Tsuneo Akaha “Soft Power” in Japan’s Security Policy: Implications for Alliance with the United States URL: https://www.researchgate.net/publication/229566088_Soft_Power_in_Japan's_Security_Policy_Implications_for_Alliance_with_the_United_States
74. United States Census Bureau. URL: <https://www.census.gov/en.html>
75. USAID/Mongolia’s Strategic Framework January 2023 – January 2028 URL: <https://www.usaid.gov/sites/default/files/2023-04/2023%20Mongolia%20Strategic%20Framework.pdf>

76. Violetta Udovik Japan and Ukraine: Strengthening Friendship and Partnership Ties in the Era of Reiwa URL: https://papers.iafor.org/wp-content/uploads/papers/acas2020/ACAS2020_57792.pdf
77. Wagner C. India's Soft Power: Prospects and Limitations. *India Quarterly: A Journal of International Affairs*. December 2010. Vol. 66 № 4.
78. Yasushi Watanabe Public Diplomacy and the Evolution of U.S.-Japan Relations URL: <https://www.wilsoncenter.org/publication/public-diplomacy-and-the-evolution-us-japan-relations>
79. Yiwei Wang Public Diplomacy and the Rise of Chinese Soft Power URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0002716207312757>
80. Zohir Uddin Soft and Normative Power: The Power of Attraction in International Politics URL: <https://www.e-ir.info/2011/10/01/soft-and-normative-power-the-power-of-attraction-in-international-politics/>